új kéve

AZ ÉSZAKI MAGYAR PROTESTÁNS GYÜLEKEZETEK LAPJA

Petőfi 200

„S te, szivem, ha hozzád férne,
Hogy kevély légy, lehetnél!
E hős ifjuság vezére
Voltam e nagy tetteknél.”

Petőfi Sándor: 15-dik márczius, 1848 (Részlet)

XXXI. évfolyam 1. szám *Stockholm, 2023. április*

Lőrincz Attila *református lelkész,*
a SMAPEK Elnökségének lelkészi elnöke,
523 98 HÖKERUM Tångagärde 136
Mobil: +46–70–695 59 05
E-mail: attila.smapek.parokia@gmail.com

EGYHÁZI TISZTSÉGVISELŐK

Dr. HERCZEGHNÉ Dr. JUHÁSZ EDIT
az Uppsalai Gyülekezet felügyelője,
a SMAPEK Elnökségének világi elnöke,
országos főfelügyelő
752 67 UPPSALA Herrhagens byväg 56
Mobil: +46–73–772 68 25
E-mail: edit.herczeghne@gmail.com

Dr. SEBESTYÉN GÁBOR
a Stockholmi Gyülekezet felügyelője,
emeritus (tiszteletbeli) országos főfelügyelő
126 47 HÄGERSTEN Fastlagsvägen 42/1
Tel: +46–8–184 172 Mobil: +46–73–966 04 75
E-mail: gabor.sebestyen@yahoo.com

TÓTH ILDIKÓ
a Sölvesborgi Gyülekezet felügyelője,
emeritus (tiszteletbeli) országos főjegyző
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlsg 4 H
Tel: +46–456–140 37 Mob: +46–73–025 40 14
E-mail: tothildiko41@gmail.com

BUGNYÁR ANNA ÉVA
az Uppsalai Gyülekezet presbitere,
a SMAPEK országos főjegyzője,
753 32 UPPSALA Skolgatan 47 A
Mobil: 0722-637814
E-mail: anna.bugnyar@gmail.com

LINDBERG CSISZÉR KATALIN
a Västerási Gyülekezet felügyelője,
a SMAPEK Elnökségének tagja
724 71 VÄSTERÅS Lövhagsgatan 7
Mobil: +46–73–673 59 58
E-mail: csisszancs@freemail.hu

Ifj. VASZI ÁRPÁD
a Helsingborgi Gyülekezet felügyelője,
a SMAPEK Elnökségének tagja, IT-felelős
254 49 HELSINGBORG Jaktfalsgatan 62
Mobil: +46–76-008 08 76
E-mail: avaszi@yahoo.se

KOVÁCS ANDREA
központi pénztáros
hivatalból részt vesz az Egyháztanács és az Egyháztanács Elnökségének ülésein
267 73 BILLESHOLM Ivarsgatan 6
Mobil: +46–70–644 02 49
E-mail: penztaros@keve.se

DEÁK GYÖRGY
a Borási Gyülekezet felügyelője
507 54 BRÄMHULT Jutegatan 11
Tel: +46–33–230 307
E-mail: deak.gyuri@hotmail.com

FEKETE JENŐ
az Eskilstunai Gyülekezet felügyelője
633 53 ESKILSTUNA Klarbärsvägen 23
Tel: +46–16–120 039 Mobil: +46–70–920 33 72
E-mail: jeno.fekete43@gmail.com

SÁRKÁNY SÁNDOR
a Halmstadi Gyülekezet felügyelője
312 40 GENEVAD Lillgatan 2
Mobil: +46–70–972 46 78
E-mail: sandorsarkany@yahoo.com

GAAL IMRE
a Jönköpingi Gyülekezet felügyelője
561 48 HUSKVARNA Ollonborrvägen 6
Mobil: +46–70–362 45 72
E-mail: imre.gabriella@telia.com

KÁLI SÁNDOR *a Ljungbyi Gyülekezet mb. felügyelője*
334 33 LJUNGBY Rönnesvägen 72
Mobil: +46–79–359 67 77
E-mail: 71kiskali@gmail.com

Dr. BÉKÁSSY N. ALBERT
a Malmöi Gyülekezet felügyelője
226 57 LUND Skrivarevägen 13
Tel: +46–46–13 83 04 Mobil: +46–70–213 83 04
E-mail: bekassyan@gmail.com

A Växjöi Gyülekezet istentiszteleteinek vagy más rendezvényeinek időpontjáról, továbbá minden más a gyülekezettel kapcsolatos tudnivalóról tájékoztatást egyelőre az országos főfelügyelő ad.

A Göteborgi Gyülekezet istentiszteleteinek vagy más rendezvényeinek időpontjáról, továbbá minden más a gyülekezettel kapcsolatos tudnivalóról tájékoztatást egyelőre az országos főfelügyelő ad.

PETŐFI SÁNDOR
ÖSSZES
KÖLTEMÉNYEI

HAZAI MŰVÉSZEK ÚJ RAJZAIVAL
ÉS
A KÖLTŐ ARCZKÉPÉVEL

I. KÖTET II. KÖTET

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSULAT KIADÁSA
MDCCCC

Ötven évvel Petőfi Sándornak a Fehéregyházi csatatéren való eltűnte után az Athenaeum Kiadó jónak látta díszkiadásban megjelentetni a költő műveinek teljességét. Az 1900-ban kiadott kétkötetes mű igazi unikum. Petőfi elbeszélő költeményeit az I. kötet tartalmazza (János vitéz; A Helység Kalapácsa; Szerelem átka; Tündérálom; Salgó; Szilaj Pista; Bolond Istók; Szécsi Mária; Az apostol). Az I. és a II. kötetben a Petőfi által nyomdába adott költemények mellett ott találjuk a gyűjteményeiből általa kihagyottakat, a szerkesztő által függelékekként közölt Zsengéket, a Töredékekben maradt és a Nem hiteles szövegűnek talált költeményeket is. Reprezentatív külsejét a szecessziós, piros-kék virágmintával díszített zöld vászonkötés adja, fekete-arany díszes címfelirattal. Az I. és II. kötet fedelén Petőfi arcképének és egész alakos szobrának kicsinyített, fémplakett dombormű-változatai láthatók. A szövegközti illusztrációk és rézfénymetszetű táblák Baditz Ottó, Benczúr Gyula, Bihari Sándor, Böhm Pál, Ebner Lajos, Eisenhut Ferencz, Hegedüs László, Kacziány Ödön, Karlovszky Bertalan, Révész Imre, Roskovics Ignácz, Spányi Béla, Vágó Pál, Vastagh Géza, Vaszary János és Wagner Sándor munkái. Születésének 200-dik évfordulóján Petőfi Sándor és költészete előtti tisztelgésként az Új Kéve lapjain az Athenaeum 1900-ban megjelent díszkiadása azóta ritkaságszámba menő művészi illusztrációiból hozunk néhányat.

A borítólapon Petőfi Sándor arcképe (Roskovics Ignácz 1847-diki daguerreotypiájáról)

Wagner Sándor NEMZETI DAL – az Athenaeum réznyomása, Budapest 1900

15-DIK MÁRCIUS, 1848

Magyar történet múzsája,
Vésőd soká nyúgodott.
Vedd föl azt s örök tábládra
Vésd föl ezt a nagy napot!

Nagyapáink és apáink,
Míg egy század elhaladt,
Nem tevének annyit, mint mink
Huszonnégy óra alatt.

Csattogjatok, csattogjatok,
Gondolatink szárnyai,
Nem vagytok már többé rabok,
Szét szabad már szállani.

Szálljatok szét a hazában,
Melyet eddig láncotok
Égető karikájában
Kínosan sirattatok.

Szabad sajtó!... már ezentul
Nem féltelek, nemzetem,
Szívedben a vér megindul,
S éled a félholt tetem.

Ott áll majd a krónikákban
Neved, pesti ifjuság,
A hon a halálórában
Benned lelte orvosát.

Míg az országgyülés ott fenn,
Mint szokása régóta,
Csak beszélt nagy sikeretlen:
Itt megkondult az óra!

Tettre, ifjak, tettre végre,
Verjük le a lakatot,
Mit sajtónkra, e szentségre,
Istentelen kéz rakott.

És ha jő a zsoldos ellen,
Majd bevárjuk, mit teszen;
Inkább szurony a szivekben,
Mint bilincs a kezeken!

Föl a szabadság nevében,
Pestnek elszánt ifjai!... -
S lelkesülés szent dühében
Rohantunk hódítani.

És ki állott volna ellen?
Ezren és ezren valánk,
S minden arcon, minden szemben
Rettenetes volt a láng.

Egy kiáltás, egy mennydörgés
Volt az ezerek hangja,
Odatört a sajtóhoz és
Zárját lepattantotta.

Nem elég... most föl Budára,
Ott egy író fogva van,
Mert nemzetének javára
Célozott munkáiban.

S fölmenénk az ős Budába,
Fölrepültünk, mint sasok,
Terhünktől a vén hegy lába
Majdnem összeroskadott.

A rab írót oly örömmel
S diadallal hoztuk el,
Aminőt ez az öreg hely
Mátyás alatt ünnepelt! -

Magyar történet múzsája,
Vésd ezeket kövedre,
Az utóvilág tudtára
Ottan álljon örökre.

S te, szivem, ha hozzád férne,
Hogy kevély légy, lehetnél!
E hős ifjuság vezére
Voltam e nagy tetteknél.

Egy ilyen nap vezérsége,
S díjazva van az élet...
Napoleon dicsősége,
Teveled sem cserélek!

Pest, 1848. március 16.

Petőfiről – franciáknak, magyarul

„A magára maradt Európában csak úgy maradhatunk hívek Magyarországhoz, ha soha és sehol el nem áruljuk, amiért a magyar harcosok életüket adták” – vallotta Albert Camus francia író 1957-ben, egy évvel az 1956-os magyar forradalom leverésére emlékezvén. Akkor már a párizsi Gallimard cég lektorátusának élén állt, s megtudva, hogy *Illyés Gyulának* a *Petőfi Sándor*ról írott könyve olasz, szerb, bolgár, horvát, szlovén stb. fordításai után francia fordításban is megjelenik, arra kérte Illyést, hogy a francia olvasóközönség számára a kevésbé vagy egyáltalán nem ismert nevekről vagy eseményekről a szokásos lapalji jegyzetekként magyarázó betoldásokat készítsen. Akkoriban jelentek meg Magyarországon Petőfi kortársainak visszaemlékezései, s néhány levélváltás után Illyés szabad kezet kapott arra, hogy ezen kiegészítések mellé – ha dióhéjban is – tegyen említést a magyarok történetéről is. Így született meg 1962-ben Illyés Gyula francia olvasóközönség számára bővített kiadása, sok új ismeretanyaggal gazdagított, 680 oldalnyi terjedelmű Petőfi-monográfiája. Ennek kezdő oldalaiból idézünk néhány gondolatot.

*

A nagy költők nem váratlanul szólalnak meg, nem derült égből, mint az isteni kinyilatkoztatások. A népek életében messze visszamenőleg meg lehet állapítani, mikor estek vajúdásba, hogy megszüljék a rendkívüli fiút. A nemzet, a nagy család előre készülődik az eseményre. Az egész ország egy izgalom.

Mert nem bizonyos, hogy a csecsemő megszületik. S ha megszületik is, nem bizonyos, hogy felserdül. Hányszor fordult úgy a magyar nép sorsa, hogy sanyarúságából már csak egy próféta vezethette volna ki. De hányszor nem jelentkezett. A nép új út előtt állt, szomjasan a szóra és a jelre.

Ilyen izgalomban élt a nemzeti újjászületés hajnalán is Magyarország. Lesz-e egyáltalában magyarság, hisz voltaképpen csak most kezd magához térni a csaknem négyszáz esztendős rettentő erőfeszítés után, amellyel az Európára rontó törököt föltartóztatta. Az ország háromnegyedén, a legvirágzóbb részen a városoknak s falvaknak csak a fundamentuma maradt meg, a lakosság kilenctizede elpusztult. S most erre a maradékra is új, igazán váratlan veszély vár. Ki akarják gyökerét is vágni a népek gyümölcsöséből. Vannak, akik már nem tudnak hinni.

Szilveszter estje van, olyankor mindenki megtalálható, mindenki mond, vagy följegyez valamit, aminek nyoma marad. Az ország legnagyobb költője, Berzsenyi Dániel negyvenkét éves, megcsinálta már az ó-év számadásait, de reménytelenebb az igazi ügy, amelyre életét feltette: a magyarság sorsa. A nemesség puhány, megromlott, méltatlan elődeihez. S a nép, amelytől a nyugati nemzetek legjobbjai annyit várnak? Tudatlan, hanyag, elmaradott.

A huszonkét esztendős Vörösmarty reménykedik – csak önmagában. Nagy terveket forgat, fölrázni a nemzetet öntudatra, tettekre végre!

A harminckét éves Széchenyi ezen a napon naplójába írja: a főurakat kéne megmozdítani, megszervezni. A huszonegy éves Kossuth? És mind a fiatal emberek, amikor összekoccintották a szilveszteri poharat, mindenki nagyobbat gondol a saját sorsánál. „Itt az idő, hogy valaki hangot, testet adjon a sokféle akaratnak.”

Petőfi szülőháza Kiskőrösön, 1892-es felvételen

És mit gondolhatott Metternich, akit Európa sátánjának tartottak? Ebben az órában is azon gondolkodott, hogyan fojtsa meg Magyarországot.

És mit gondolt a harmincéves ötödik Ferdinánd trónörökös, hiteles orvosi jelentés szerint agyalágyult?

Szalontán egy nyomorúságos vályogviskóban az ágyvégében csenevész, ötéves fiúcska feküdt, Arany Jánoska, ugyancsak azzal a sorssal, hogy nagy költő legyen. Akad-e majd olyan barátja, aki úgy szól hozzá, mintha édestestvére volna?

Mi történik velünk? – gondolták szerte az ország minden részében, ezer meg ezer parasztviskóban azok, akik virrasztva várták az új esztendőt. Külön-külön mindnyájan csak egy évre, az akkor kezdődő évre gondoltak, de a sok külön gond együttvéve tízmillió esztendei kínt jelentett.

Künt harangoztak, megkezdődött az új év, az 1823-as.

Egy kis alföldi faluban, Kiskőrösön egy parasztházban, egy kicsi, feketehajú asszony fölkiált; vajúdik. Tótul jajong. Napközben rendesen magyarul beszél, de az ima és a sírás gyermekkora szavait szakítja föl benne.

Férje a konyhából hallgatja. Az öntudatlan szavak, amelyeket az aggodalom és a tehetetlenség lök a nyelvre, magyarul szűrődtek ki fogai közül.

Végre bentről gyermeksírás hangzott. Fiú született. Anyja későbbi szavai szerint ökölnyi csöppség volt. Szalvétába kötötték, megmérték egy piaci felakasztható mértlegen; igen könnyűnek találták. Aztán gyorsan megfürösztötték, mégpedig úgy, hogy a langyos vízbe némi spirituszt öntöttek, az egyik komaasszony szerint ez megerősíti a gyönge csecsemőt abban, hogy megmaradjon. Piros, ráncosarcú kis emberke volt. Ő volt, akire vártak, akit a történelem kiszemelt. Mi lesz belőle?

Évek múlva ő írja le:

Pusztában bújdosunk, mint hajdan
Népével Mózes bujdosott,
S követte, melyeket Isten külde
Vezérül, a lángoszlopot.
Újabb időkben Isten ilyen
Lángoszlopoknak rendelé
A költőket, hogy ők vezessék
A népet Kánaán felé.

Kiskőrös lakossága a kisded megszületése idején nagy többségében tót nyelvet beszélő, lutheránus vallású (szlovák nyelvet beszélő evangélikus) volt. A török háborúk és a nemzeti fölkelések dúlta országban az idegen (Habsburg) királyi udvar, ahova teheti, nem-magyar nemzetiségeket telepít, hogy ezzel is törje meg a pusztulásukba belenyugodni nem akaró magyarokat. A tótok alig száz éve kerültek a községbe; Petrovics, a falu mészárosa alig egy éve sem. A kisdedet még születése napján megkeresztelik – sietve, mert olyan gyöngécskének látszik, hogy a bába egy napnyi életet sem jósol neki.

Huszonkét hónapos a csecsemő, amikor a család otthagyja Kiskőröst, Félegyházára költöznek. A módos, színmagyar parasztváros lakosai büszkén emlegetik származásukat: ők nemcsak színmagyarok, hanem ráadásul kunok is, amin valami olyasmit értenek, hogy a magyaroknál is magyarabbak! Sőt, még a kunok közül is kiválnak: jászokkal vegyült kiskunok, ami kétségtelenül csak a föld legelső népét jelentheti. Szabadok, lovon járnak, s akkora határuk van, mint egy birodalom. Az őshazát, a dicső Attila királyt ők még többet emlegették. Méltán, ők tiszta ogurok, az új hazába jó háromszáz éves késéssel jöttek be, merészek, villogószeműek, feketék, s hun rokonság ide vagy oda, igen szépek, s ezt ők is tudják. Legyen boldog és érezze megtisztelve magát, akit maguk közé fogadnak, aki tanyát verhet itt, a világ közepén!

A gyermek ezen a földön áll meg először a lábán, itt ejti ki az első értelmes, emberi szót. Neki van igaza, amikor később, dacolva az okmányok bamba adataival, s tiltakozva egy szűklátókörű pánszlávizmus mohósága ellen, megtagadja a szlovák Kiskőröst a magyar – azazhogy kun! – Félegyháza kedvéért. A lélek köti őt és nem a sár, még csak a vér sem. Lelke itt született meg, és magyarnak született. Feljegyezték: Vargáéknál ült nagy társaságban, s amikor a látogatóba jött katolikus papok elmentek, hirtelen ezt mondta: „Ezek a papok! Mindenkinek asszonyt adnak,maguknak egyet sem hagynak.” A sorokban rím csendül és ütem lüktet. Az első vers-villanás. Hatéves volt.

Amikor Petrovics István jómódba jut, Sándort iskolába iratja, előbb Félegyházán, azután Kecskeméten, majd Szabadszálláson. Itt már latinul is tanul. Az apa válogat az iskolákban, fiát Sárszentlőrincbe küldi: az ottani evangélikus deák iskolának – schola latiná-nak – jó híre van. A diákok egymás közt latinul beszélnek. Padtársa jegyzi fel, hogy Horatiust is csaknem teljes egészében betéve tudta. De Petrovics Istvánnak még ez az iskola sem volt elég jó. Fiát Pestre küldi, az Evangélikus Gimnáziumba, de a következő évben az ország legjobb iskolájába, a piaristákhoz iratja. Ott viszont konfirmációra Kollár János a cseh és szlovák egység hirdetője, a lelkes pánszláv költő készíti fel, nevéből ítélve szlováknak ítélvén őt. A piaristák után apja a Felvidékre, Selmecbányára küldi a cipszerek közé, németet tanulni (!). Osztályfőnöke – ugyancsak pánszláv agitátor, s megintcsak nevéből ítélve – a szlovák önképzőkörbe irányítja, s Petőfi szó szerint megszökik Selmecről. Esztendők múltán megtagadja vallását és reformátusnak mondja magát. „Nem akarom, hogy csak a vallásom miatt is talán tótnak tartsanak”.

Az 1838-as dunai árvíz anyagi romlásba döntötte a családot. A tizenöt éves ifjú nélkülözésben és a nyomorban élt. Színházi „mindenes” lett Pesten, házitanító Ostffyasszonyfán, majd katonának csapott fel Sopronban. Leszerelése után 1841-ben fölvették a pápai kollégiumba. Itt ismerkedett meg Jókai Mórral. 1842-ben jelent meg *A borozó* c. verse a kor legjelesebb szépirodalmi és tudományos folyóiratában, az Athenaeumban, még Petrovics Sándor néven. Az ugyanott publikált *Hazám* c. versét már Petőfi néven írta alá.

Petőfi inkább a színészetre érzett elhivatottságot, s 1842 novemberében egy vándorszínész-társulathoz szegődött Debrecenbe, ahol barátja, Pákh Albert vette rá, hogy 1844 februárjában gyalog vágjon neki a pesti útnak, hogy verseinek kiadót találjon. Itt Vörösmarty Mihály vette pártfogásába, s az ő ajánlása nyomán vállalta a Nemzeti Kör a versek kiadását. Bajza és Vörösmarty közbenjárására Vahot Imre, a Regélő Pesti Divatlap szerkesztője lapjához segédszerkesztőnek hívta Petőfit.

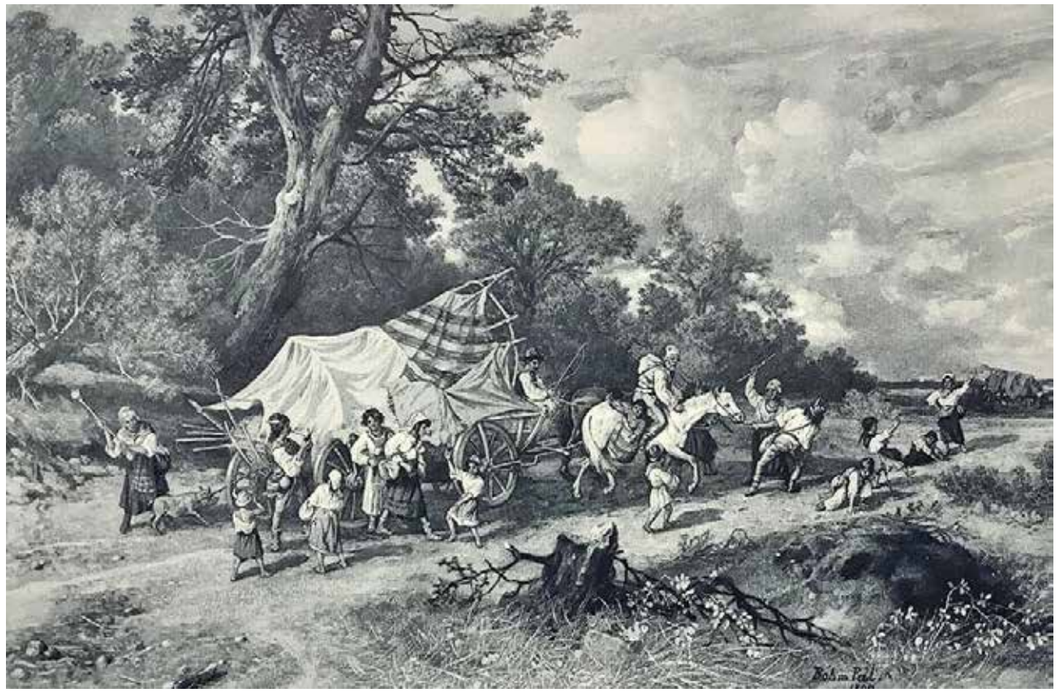

Böhm Pál: Vándorélet – Az Athenaeum réznyomása

Vándorélet

Barabás rajzához

Szent Kleofás! Milyen karaván...
Nem lehet más, Mint oláhcigány;
Avvagy e szép útazási rend
S pőre purdék serge mit jelent?

Ott huzódik a diszes csapat
Hosszu sorban zöld erdő alatt;
A családfő vén, kehes lovon,
Kit kötőfékszárnál fogva von
Üggyel-bajjal egy izmos legény...
No hisz izzad még az is szegény!

Mert bizony már régen lehete,
Hogy gabancuk a csikófogat
Elhullatta... s most mi élete?
Koplalásban tölt gyásznapokat.
Ily esetben aztán ép erő
Nem tudom, hogy volna nyerhető.

S ami több, ki rája nehezűl,
Nemcsak a jó dáde egyedűl:
Oldalain egy-egy tarisznya lóg,
S mindenikben rajkók láthatók;
Ki-kidugván borzas fejöket,
Pityeregnek szörnyü éneket,

Mert helyök nem legkényelmesebb;
A gyaloglás? még keservesebb!
Ugy sipognak, mint az orgona,
S tudja isten, meddig tartana?
De nagyapjok hátra-hátrarúg,
S meglapulnak szépen a fiúk.

Megy megettök férj, menyecske, lyány –
Egymás mellett és egymás után.
Ki bagóz, ki füstöt ereget,
Képezőleg terhes felleget,
Mely szemet rág, s fojtja a tüdőt.
Tán dohányuk paprikában főtt.

Leghátul kócmadzagon pedig
Egy lopott malac hetvenkedik.
Boldogúlni nem lehet vele!
Sejt tán, hogy napja alkonyúl,
Azért viseli magát roszúl.
De segít a meszelő nyele,

Mellyel a derék családanya
Nagy vitézül nekirohana.
Igy intéznek bátor lépteket
Faluvégtől falu végeig.
Ily hős népet mi sem rettegtet...
Csak a szél! ezt megsüvegelik.

S okosan! mert a kaján elem
Mértéken túl emberségtelen.
Néha rájok amidőn akad:
Súg fülökbe olyan dolgokat,
Hogy lábszárok is remeg bele,
Mintha volna nyárfa levele.

De ha szél úr könnyü szekeren
Gyors lovakkal más vidékre hajt:
Régi kedvök ismét ott terem,
S farba rúgnak minden földi bajt.

Pest, 1844. április

Végleg búcsút mondott a színészetnek, s költői pályájának talán legtermékenyebb időszaka következett. Ekkor írja egyik legtökéletesebb népdalát (*Fa leszek, ha...*) és legszebb románcos életképét (*A négyökrös szekér*), de 1846 tavaszától új versei elé jelmondatnak a *Szabadság, szerelem* szállóigét teszi:

Fa leszek, ha...

Fa leszek, ha fának vagy virága.
Ha harmat vagy: én virág leszek.
Harmat leszek, ha te napsugár vagy...
Csak hogy lényink egyesüljenek.

Ha, leányka, te vagy a mennyország:
Akkor én csillaggá változom.
Ha, leányka, te vagy a pokol:
(hogy Egyesüljünk) én elkárhozom.

Szalkszentmárton, 1845. augusztus 20

Szabadság, szerelem

Szabadság, szerelem!
E kettő kell nekem.
Szerelmemért föláldozom
Az életet,
Szabadságért föláldozom
Szerelmemet.

Pest, 1847. január 1.

Néhány hónapig szüleinél töltötte az időt, Dunavecsén. Itt olyan versek őrzik emlékét, mint az *Egy estém otthon* és az *István öcsémhez*.

Egy estém otthon

Egy estém otthon – Hegedűs László illusztrációja

Borozgatánk apámmal;
Ivott a jó öreg,
S a kedvemért ez egyszer –
Az Isten áldja meg!

Soká nem voltam otthon,
Oly rég nem láta már,
Úgy megvénült azóta –
Hja, az idő lejár.

Beszéltünk erről, arról,
Amint nyelvünkre jött;
Még a szinészetről is
Sok más egyéb között.

Szemében „mesterségem”
Most is nagy szálka még;
Előitéletét az
Évek nem szünteték.

„No csak hitvány egy élet
Az a komédia!”
Fülemnek ily dicsérést
Kellett hallgatnia.

„Tudom, sokat koplaltál,
Mutatja is szined.
Szeretném látni egyszer,
Mint hánysz bukfenceket.”

Én műértő beszédit
Mosolygva hallgatám;
De ő makacs fej! föl nem
Világosíthatám.

Továbbá elszavaltam
Egy bordalom neki;
S nagyon, nagyon örültem,
Hogy megnevetteti.

De ő nem tartja nagyra,
Hogy költő fia van;
Előtte minden ilyes
Dolog haszontalan.

Nem is lehet csodálni!
Csak húsvágáshoz ért;
Nem sok hajszála hullt ki
A tudományokért.

Utóbb, midőn a bornak
Edénye kiürült,
Én írogatni kezdtem,
Ő meg nyugonni dűlt.

De ekkor száz kérdéssel
Állott elő anyám;
Felelnem kelle – hát az
Irást abban hagyám.

És vége-hossza nem lett
Kérdezgetésinek;
De nekem e kérdések
Olyan jól estenek.

Mert mindenik tükör volt,
Ahonnan láthatám:
Hogy a földön nekem van
Legszeretőbb anyám!

Dunavecse, 1844. április

Dunavecse. Petrovics István mészárszékének hátsó szobája, a családnak, így Petőfi Sándornak is otthona (Szilágyi Enikő fotója, 2023)

A négyökrös szekér

Nem Pesten történt, amit hallotok.
Ott ily regényes dolgok nem történnek.
A társaságnak úri tagjai
Szekérre ültek és azon menének.
Szekéren mentek, de ökörszekéren.
Két pár ökör tevé a fogatot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

Világos éj volt. A hold fenn vala;
Halványan járt a megszakadt felhőkben,
Miként a bús hölgy, aki férjinek
Sírhalmát keresi a temetőben.
Kalmár szellő járt a szomszéd mezőkön.
S vett a füvektől édes illatot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

A társaságban én is ott valék,
S valék szomszédja épen Erzsikének,
A társaságnak többi tagjai
Beszélgetének s énekelgetének.
Én ábrándoztam s szóltam Erzsikéhez:
„Ne válasszunk magunknak csillagot?”
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

„Ne válasszunk magunknak csillagot?”
Szólék én ábrándozva Erzsikéhez,
„A csillag vissza fog vezetni majd
A mult időknek boldog emlékéhez,
Ha elszakaszt a sors egymástul minket.”
S választottunk magunknak csillagot.
Az országúton végig a szekérrel
A négy ökör lassacskán ballagott.

Borjád, 1845. szeptember 26

Vágó Pál: A négyökrös szekér – Az Athenaeum réznyomása

Előbb már említettük, hogy 1846 tavaszától új versei elé jelmondatnak a *Szabadság, szerelem* szállóigét tette. Költészete és élete e két érték elválaszthatatlanságában alakul. 1846 márciusában megszervezte a Tízek Társaságát, a hozzá hasonló gondolkozású fiatal írók érdekszövetségét, melynek tagjai között találjuk Jókai Mórt, Tompa Mihályt, Kerényi Frigyest, de fegyvertársának tekintette Arany Jánost is; barátságukból a magyar irodalom legszebb költői levelezése született. Költészete mellett a magyarság politikai felemelésének dalnoka kíván lenni (*A nép*, *A XIX. század költői*, A nép nevében). Petőfi eszméi pedig egyre nagyobb visszhangra találtak.

Az 1846-os év más szempontból is fordulatot hozott Petőfi életében. Erdélyi utazása során szeptember 8-án, a megyebálon megismerkedett Szendrey Júliával, Károlyi gróf erdődi jószágigazgatójának lányával, akivel 1847 szeptemberében, megismerkedésük évfordulóján megtartották esküvőjüket. A mézesheteket a kalandos életű ellenzéki gróf, Teleki Sándor koltói kastélyában töltötték. Nagy versek sora őrzi Koltó emlékét (*Beszél a fákkal a bús őszi szél...*, *Szeptember végén*, *Elértem,amit ember érhet el...*).

A *Szeptember végén* Petőfi 1847 szeptemberében írt elégiája feleségéhez, Szendrey Júliához, akivel szeptember 8-án házasodtak össze, majd Koltóra mentek nászútra, ahol a Teleki-kastélyban töltötték a mézesheteket. Itt keletkezett a vers. Nem sokkal később, október 3-án ezt írja Szendrey Júlia a naplójába?

„Végképpen eltávozott a nyár, s helyette itt az ősz, titokteljes lényével, mellyből nem tudhatni: diadalt vagy sajnálatot érez-e lépéseinek pusztító hatalmán? — Az előttem fekvő tájat nézem, mint hal ki rajta lassan-lassan fű és virág, fa és bokor; alig észrevehetőleg bágyadnak és sárgulnak el végre a levelek, mintegy fájlalva, hogy el kell hagyniok a fát, bokrot vagy virágot, mellyen születtek s mellytől most örök búcsút vesznek. Ollyat érezek, mintha életemnek egy igen szép, de régen-régen visszahozhatatlanul elvesztett öröméről gondolkodnám, melynek édességét és keserűségét egyformán az utolsó cseppig kiittam már, és többé se jót, se roszat nem várhatok belőle.

A bércek, mint szerelem nélküli jegyesek, néznek erre sötéten, komoran; fejeiken a hókoszorú, mellyel őket eljegyzé már a közelgő tél magának. A köd részvéttel borítja legsötétebb fátyolába bánatos arcaikat, a fák is sajnálva takarják be őket lehulló sárga leveleikkel, mintegy ótalmul a tél hideg ölelései ellen.”

Koltó. Kilátás a Teleki-kastély teraszáról a nagybányai hegyekre. Jobbra Petőfi és Szendrey Júlia szobra, alattuk a kastély bejárata, alul Petőfiék szobája az eredeti bútorzattal. Fotók: Szilágyi Enikő, 2011.

Szeptember végén

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amottan a téli világot?
Már hó takará el a bérci tetőt.
Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszbe vegyűl már,
A tél dere már megüté fejemet.

Elhull a virág, eliramlik az élet...
Űlj, hitvesem, űlj az ölembe ide!
Ki most fejedet kebelemre tevéd le,
Holnap nem omolsz-e sirom fölibe?
Oh mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?
S rábírhat-e majdan egy ifju szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörleni véle könyűimet érted,
Ki könnyeden elfeledéd hivedet,
S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is, örökre szeret!

Koltó, 1847. szeptember

Elértem, amit ember érhet el

Elértem, amit ember érhet el:
Boldogsággal csordultig e kebel!
Ölemben kedves ifju feleség,
Milyenről lelkem annyit álmodék,
Midőn virágaid közt, képzelet,
Mint mámoros pillangó repkedett;
Ölemben egy oly asszony, akinek
Tündérek adják a testvér nevet,
Ölemben a legdrágább földi kincs...
Oly boldog vagyok, hogy reményem sincs!
Miért is volna nékem a remény?
A nem-továbbat már elértem én.
Mi volna könnyebb? mint lemondanom
Mostan terólad, honfi-aggalom,
Terólad, kínos hazaszeretet,
Ki mindörökké téped a szivet,
S magamnak szedni, mit az óra ád,
Istenre bízván más búját, baját... -
De el nem hagylak, hazám, tégedet,
Múltat, jövendőt, mindent eltemet
Boldogságomnak tenger-özöne,
Csak szent oltárodat nem önti le.
Veled sohajtok, hazám, mint elébb,
A kedvezőbb, a szebb idő felé,
Mely töviskoronádat leveszi,
S helyébe a dicskoszorút teszi,
Veled sirok, ha fájnak sebeid,
- Miket rajtad haramják keze nyit, -
Veled sirok, hogy fázol, éhezel,
S nincs részvevőd sem távol, sem közel,
Veled sirok, hogy korcsok fiaid,
S hivom le rájok isten átkait,
S veled szégyenlem, hogy a nagyvilág
Téged, szegény hazám te, meg se' lát,
Hogy, aki rajta egykor úr valál,
És reszketett parancsod hanginál,
Most rája nézve nem is létezel...
S érted teszek majd, hogyha tenni kell!

Koltó, 1847. október

Öt hónappal később, 1848. március 15-én a januári olasz, majd a februári párizsi forradalom hírei után Pesten is eljött a „tenni kell!" pillanata, s tartott 1849 augusztus 13-a, a világosi fegyverletételig. Két héttel korábban, július 31-én a Segesvár melletti fehéregyházi csatában a 26 éves Petőfi Sándor elesett, legalább is ami biztos, eltűnt, s elfoglalta helyét a nemzet panteonjában és legendáriumában.

Élet vagy halál

A Kárpátoktul le az Al-Dunáig
Egy bősz üvöltés, egy vad zivatar!
Szétszórt hajával, véres homlokával
Áll a viharban maga a magyar.
Ha nem születtem volna is magyarnak,
E néphez állanék ezennel én,
Mert elhagyott, mert a legelhagyottabb
Minden népek közt a föld kerekén.

Szegény, szegény nép, árva nemzetem te,
Mit vétettél, hogy így elhagytanak,
Hogy isten, ördög, minden ellened van,
És életed fáján pusztítanak?
S dühös kezekkel kik tépik leginkább
Gazúl, őrülten a zöld ágakat?
Azok, kik eddig e fa árnyékában
Pihentek hosszu századok alatt.

Te rác, te horvát, német, tót, oláhság,
Mit marjátok mindnyájan a magyart?
Török s tatártól mely titeket védett,
Magyar kezekben villogott a kard.
Megosztottuk tivéletek hiven, ha
A jószerencse nékünk jót adott,
S felét átvettük mindig a tehernek,
Mit vállatokra a balsors rakott.

S ez most a hála!... vétkes vakmerénnyel
Reánk uszit a hűtelen király,
S mohó étvággyal megrohantok minket,
Miként a holló a holttestre száll.
Hollók vagytok ti, undok éhes hollók,
De a magyar még nem halotti test,
Nem, istenemre nem! s hajnalt magának
Az égre a ti véretekkel fest.

Legyen tehát ugy, mint ti akartátok,
Élet-halálra ki a síkra hát,
Ne légyen béke, míg a magyar földön
A napvilág egy ellenséget lát,
Ne légyen béke, míg rosz szívetekből
A vér utósó cseppje nem csorog...
Ha nem kellettünk nektek mint barátok,
Most mint birókat, akként lássatok.

Föl hát, magyar nép, e gaz csorda ellen,
Mely birtokodra s életedre tör.
Föl egy hatalmas, egy szent háborúra,
Föl az utósó ítéletre, föl!
A századok hiába birkozának
Velünk, és mostan egy év ölne meg?
Oroszlánokkal vívtunk hajdanában,
És most e tetvek egyenek-e meg?

Föl, nemzetem, föl! jussanak eszedbe
Világhódító híres őseid.
Egy ezredév néz ránk itélő szemmel
Atillától egész Rákócziig.
Hah, milyen múlt! hacsak félakkorák is
Leszünk, mint voltak e nagy ősapák,
El fogja lepni árnyékunk a sárba
És vérbe fúlt ellenség táborát!

Erdőd, 1848. szeptember 30.

„ … Hazánkat átölelve tartja Atyai keze”

Petőfi születésnapja január 1-én, Újév napján van. A jókívánságok ideje ez, amikor Isten áldását kérjük szeretteinkre, családunkra, rokonainkra, otthonunkra, népünkre és nemzetünkre, hazánkra, a nagyvilágba szétszóródott magyarokra, önmagunkra. S bár végiglapozhatjuk Petőfi gyűjteményes köteteit, többféle „Petőfi-összest”, arra mégsem kapunk kielégítő választ, hogy vajon milyen szerep jutott Petőfi Sándor költészetében az Istennek?

Egy Adyt „istenítő” barátunk érvelt egyszer azzal, hogy azért nem Petőfi a legnagyobb magyar költő, mert neki nincsenek istenes versei, de József Attilához mérten is találkoztunk már hasonló vélekedéssel. Nényei Pál felvidéki pedagógus pedig egyenesen pálcát tör Petőfin, amikor kijelenti: „A magyarok istenének” nincs semmi köze Istenhez, vagy olyan, hogy „Petőfi istenes versei”, olyan nem létezik. Abban igaza van, hogy a reformkor és a forradalom időszaka nem volt a kereszténység diadalmenete, és az sem biztos, hogy az beszél hitelesen Istenről, aki könnyes szemmel ismételgeti, hogy „Uram, Uram”, de kivenni az „istenes versek” sorából, vagy netán megkérdőjelezni annak a hitét, aki Istenről így vall, hogy „hazánkat átötelve tartja Atyai keze”, legalábbis merev és sértő állítás.

Nem kívánunk vitába szállni a más véleményen levőkkel, sokkal inkább örülünk annak, ha Petőfi közel ezer versének soktízezernyi sorában megtaláljuk azokat a gyöngyszemeket, amelyek nemcsak lelkesedni késztettek, de egy-egy pillanatban oly erővel hatottak, hogy a magasságokba tudtak emelni egy egész nemzetet.

Még egy valamit szögezzünk le: Petőfi 26 évesen tűnt el a csatatéren, szinte gyermeki korban; ezt az emberi kort valóban nem az Istennel folytatott párbeszédek jellemzik. József Attila már a krisztusi korba lépett, amikor leírta ezeket a csodálatos sorokat: „Az Isten itt állt a hátam mögött / s én megkerültem érte a világot” (1937). Ady Endre pedig már negyvenen túl döbbent rá, hogy „Mikor elhagytak, / Mikor a lelkem roskadozva vittem, / Csöndesen és váratlanul / Átölelt az Isten.” (Az Úr érkezése, 1908)

De még ezt tudatosítva is, Petőfi költeményeit olvasva egyértelműen kiviláglik, hogy a költő kizárólag a legnagyobb tisztelettel szólt az Istenről. Igaz, annak „napszámosait”, a papokat gyakran kipellengérezte. Petőfi költeményeiben egyébként 616-szor fordul elő az „Isten” kifejezés, ám azokat legtöbbször a köszönés valamilyen formájában (pl. Adjon Isten, Isten veled) használja, de szép számmal akadnak olyanok is, amelyek az Istennel szembeni alázat jegyében születtek. Hadd álljon itt példaképpen néhány, Petőfi istenes verseiből:

A magyarok Istene

Félre, kislelkűek, akik mostan is még
Kételkedni tudtok a jövő felett,
Kik nem hiszitek, hogy egy erős istenség
Őrzi gondosan a magyar nemzetet!

Él az a magyarok Istene, hazánkat
Átölelve tartja atyai keze;
Midőn minket annyi ellenséges század
Ostromolt vak dühhel: ő védelmeze.

Az idők, a népek éktelen viharja
Elfujt volna minket, mint egy porszemet,
De ő szent palástja szárnyát ránk takarta,
S tombolt a vihar, de csak fejünk felett.

Nézzetek belé a történet könyvébe,
Mindenütt meglátni vezérnyomdokát,
Mint a folyóvízen által a nap képe,
Áthuzódik rajta aranyhíd gyanánt.

Igy keresztüléltünk hosszu ezer évet;
Ezer évig azért tartott volna meg,
Hogy most, amidőn már elértük a révet,
Az utósó habok eltemessenek?

Ne gondoljuk ezt, ne káromoljuk őtet,
Mert káromlás, róla ilyet tenni fel,
Nem hogy egy Isten, de még ember sem űzhet
Ily gunyos játékot gyermekeivel!

A magyar nemzetnek volt nagy és sok vétke,
S büntetéseit már átszenvedte ő;
De erénye is volt, és jutalmat érte
Még nem nyert… jutalma lesz majd a jövő.

Élni fogsz, hazám, mert élned kell… dicsőség
És boldogság lészen a te életed…
Véget ér már a hétköznapi vesződség,
Várd örömmel a szép derült ünnepet!

Pest, 1848. április

Ha az Isten …

Ha az Isten ekkép szólna hozzám:
„Fiam, én neked megengedem,
Hogy ugy halj meg, mint magadnak tetszik.”
Erre kérném akkor Istenem:

Legyen ősz, de szép, szelíd, derült ősz,
Sárga lombon fényes napsugár;
Sárga lomb közt zengje végdalát egy
A tavasztól elmaradt madár.

S valamint az őszi természetre
A halál jön észrevétlenül:
Énreám is így jőjön... csak akkor
Vegyem észre, ha mellettem ül.

Ekkor, mint a lombon a madárka,
Zengjem én is el végdalomat
Bűvös hangon, mely le a sziveknek
Fenekére s föl az égbe hat.

És ha vége a varázséneknek:
Ajkaimat egy csók zárja be,
A te csókod, szőke szép leány, te
Földi lények legdicsőbbike! -

De ha ezt nem engedné az Isten,
Kérném akkor, hogy tavasz legyen,
Harc tavasza, hol rózsák teremnek,
Véres rózsák, férfikebleken.

S lelkesítve zengjenek a harcok
Csalogányai, a trombiták,
Ott legyek, s az én szivemből szinte
Nőjön egy halálos vérvirág.

S ha ledőlök ekkor paripámról:
Ajkaimat egy csók zárja be,
A te csókod, te szép szabadság, te
Égi lények legdicsőbbike!

Szalkszentmárton, 1845. augusztus

Én

A világ az Isten kertje;
Gyom s virág vagytok ti benne,
Emberek!
Én a kertnek egy kis magja,
De az Úr ha pártom fogja:
Benne gyom tán nem leszek.

Tiszta e kebelnek mélye;
Égi kéz lövellt beléje
Lángokat.
És a lángok szűzen égnek
Szent oltárúl az erénynek
E1 nem romlott szív alatt.

Nem építek sors kegyére,
Tűrök, mit fejemre mére;
Jót, rosszat;
Mit ma ád, elvészi holnap;
Majd megadja, amit elkap;
jellemképe: változat.

Mint a róna, hol születtem,
Lelkem útja tetteimben
Egyenes!
Szavaimmal egy az érzet:
Célra jutni álbeszédet
Tétovázva nem keres.

És az ég szivem földébe,
Drága fádat ülteté be,
Szerelem!
Koszorúba fűzöm ágit,
Koszorúm szerény virágit
A hazának szentelem.

Kecskemét, 1843 március

Degré Alajos*

VISSZAEMLÉKEZÉSEIM*

Degré Alajos

(Részlet) Nemsokára ezután Lisznyay beállít hozzám egy tetőtől-talpig fakó fiuval. Fakó köpönyeg, fakó sapka, fakó arczbőr, fakó kis bajusz. – Emlékszel még, kérdé Lisznyay ragyogó szemekkel: az Athenaeumban egy vers annyira föllelkesített, s számtalanszor el is szavaltad. Oh igen, milliom átok! bort a billikomba! – No hát itt van: ez írta: Petőfi! Ő bizony!

Meglepetésemben ez alkalmi kifejezéssel éltem: Örvendek, hogy van szerencsém!

Petőfi félajkát keserü mosolyra vonta, s nem tudom, mi volt a kiejtésben, több gúny-e vagy fájdalom, ő utánam mormogta: – Szerencse.

– Igen, szerencse! Mondja meg Lisznyay, nem nyilatkoztam-e százszor is, bár szeretnélék ismerni, nem tartottalak-e kedvencz költőmnek, s nem azzal jött most is, hogy el akarta velem szavaltatni az általam annyiszor magasztalt verset? És most, mikor itt látlak, kezedet szoríthatom, ne mondjam: örvendek, hogy szerencsém van. De bizony mondom, mert szent és igaz!

Petőfi egy száraz kortyot nyelt, s aztán kezet nyujtva, mondá: – Köszönöm.

De bizony pajtás, szólt Lisznyay, mi köszönjük hogy eljöttél, s minket fölkerestél. Sokat emlegettünk, mert verseid hatalmasak.

– Köztünk maradsz, ugye? – kérdeztem.

– Mit csinálnék itt?

– Azt, amit mi.

– Nekem nem oly könnyü. Pestre szándékozom, tán kapok kiadót.

– Mit? – kiáltott fel Lisznyay – törni fogják magokat, s az irodalmi körök nem felkarolni, de ünnepelni fognak. Pajtás! Nagy hírt szereztek már neked hatalmas verseid.

– Csak ott találnám Jókaít.

– Ki az a Jókai? Petőfinek most először villantak meg szemei, fejét felüté, s láttam tőle azt a tekintetet, mely későbbi időkben sokszor megragadott.

– Jókai – mondá –, majd meg fogjátok ismerni.

Sokáig elbeszélgettünk, azaz hogy beszélt Lisznyay. Petőfi a közvetlen hozzá intézett kérdésekre rövid, velős mondatokban felelt. Én elgondolkoztam, s szívem őszintén megesett e szegény fiu sorsán, midőn néhány odavetett szavából értesültem, hogy mennyi nyomor és szenvedés volt, amivel megküzdenie kellett. Pedig egy szóval sem panaszkodott, egyetlen zúgolódás vagy reménytelen hang sem lebbent le ajkiról, de annál hangosabban nyilatkozott szomoru kinézése. Képzeltem volna-e akkor, hogy ennek a vándor porlepte fiunak a kegyelet szobrot fog emelni s leleplezésénél én jelen leszek? Aki így láttam ezen égi tünemény első megjelenését, végig figyeltem rövid , de irodalmi korszakot alkotó pályáját, ki láttam őt harczolni, s rejtelmes eltünése után hallottam róla a sok mesét; ki, megértem, hogy a közvélemény a csillagok közé emelte, s költeményeit a nemzet lelkesedéssel s az egész művelt világ legnagyobb elismeréssel fogadta; ki jelen voltam szobrának leleplezésénél s résztvettem a dicső emlékére rendezett lakomán, elmondhatom, hogy a lángész ismerős, barát s pártfogó nélkül, ezerszeres nyomorral küzdve tört magának utat a halhatatlanság csarnokába.

Kúthy Lajoshoz mentünk. Előre elkészítettük rá Petőfit, hogy míly barátságos fogadtatásban fog részesülni, mert Kúthy az ifju íróknak valóságos meleg és őszinte pártolója, feledtük azonban, miként az elegantia az öltözékben előtte a legnagyobb ajánlás. Petőfit igen hidegen fogadta, egy nyájas vagy biztató szava nem volt. Alig hiszem, hogy gróf Batthyányi Lajos több méltósággal beszélt volna valakivel, ha nála hivatalt kérelmezett. Lehangolva távoztunk, Lisznyay csak rosszalólag rázta fejét. Petőfi hallgatott, s vagy kétszer fujt ki oly hangot, mely megvetést árult el. Én bűnbánólag kisértem őket, mert az én inditványom volt Kúthyt meglátogatni. Senki sem tett megjegyzést, de Petőfi mélyen érezte ezt, meglátszik abból, hogy későbbi időkben Pesten, mikor Kúthy irodalmi estélyeket adott, hol nagynevü és kezdő írók hetenként találkoztak s kedélyesen elmulattak együtt, Petőfi oda el nem ment, s Kúthyt, ha nem kelt is ki ellene, soha sem szerette.

– Menjünk Vahotékhoz, szakítá meg Lisznyay a kínos hallgatást.

– Tán elég volt, jegyzé meg Petőfi.– Dehogy volt, kiáltott fel Lisznyay, azt a pachuli szagot, ami Kúthynál ránk ragadt, csak nem türjük magunkon? Majd elfüstöli azt onnan Imre barátom jóízü csetneki dohányával. Aztán zamatos magyar beszéde is kiveri fejünkből azt a nagyuri hangot. Annak szíve, lelke s kedélye magyar.

Petőfi kelletlen vállvonítással ezt látszott kifejezni: bánom is én. Azt aztán meg kell adni, hogy Vachot Imre ugy fogadta Petőfit, mintha édes testvére váratlanul tért volna haza hosszas számüzetésből. Megölelte, össze-vissza csókolta s a magyar szív aranyos dalnokának nevezte. Vachot Sándor lyrai ömlengéseivel árasztotta el.

Amint Petőfi szándékát hallotta, azonnal ajánlkozott, hogy ő viszi le Pestre. Most már Petőfi is nekimelegedett, szemei kigyuladtak s arczai szint nyertek, s körülményesen elmondta, miként érkezett Pozsonyba. Vachot Imre elemében volt, s azonnal az ő szavai szerint egy kis dáridót rendezett. Vachot Imre kacskaringós felköszöntőket mondott, amiket Lisznyay virágnyelven s madárhangon megczifrázott. Vachott Sándor érzelgett.

Petőfi egyszerre szemeit fölveti a boltozatra, torkán nagyot köszörül, poharát felkapja s rákezdi:

„De már nem tudom mit csináljak?
Meginnám borát az országnak,
S minél több az, amit megiszom,
Annál iszonyubban szomjazom.
Miért nem tesz az Isten csodát ?
Változtatná borrá a Tiszát,
Hadd volnék én meg a Duna,
Hogy a Tisza belém omlana.”

Vachot Imre könnyü pehelykint felkapta Petőfit, magasra emelve mondá: Te vagy az én költőm! s egyik kezét Lisznyay, a másikat Vachot Sándor melegen rázogatta kitörő tetszésnyilatkozatokkal.

Aztán valóságos szavalóestély lőn. Vachot Sándor néhány szép s mély érzelmü költeményét mutatta be, Lisznyay is elpattogtatott több palócz-dalt, de mindezeket elhomályosította Petőfinek egy-egy szikrázó költeménye.

Másnap Vachot Sándor Petőfi Sándorral csakugyan leutazott Pestre.

* Degré Alajos jogász (Nagyvárad 1840), a pozsonyi országgyülésen jegyző (1843), 1848-49-ben honvéd százados, a kiegyezés után a Kisfaludy Társaság tagja. Petőfi ismerője, Visszaemlékezéseim-ben (1884) emlékezik róla.

Degré Alajos visszaemlékezéseiből kis kitérőt teszünk Bécsben, hadd érzékelhessük azt a hangulatot, amely az osztrák vezetésű kancellárián, az erdélyi kancellárián, illetve a királyi testőrség soraiban uralkodott.

Az udvari kanczelláriá a személyzetében semmi magyar elemet se találtam; az utolsó tiszteletbeli fogalmazói gyakornok is elvolt telve udvarképességi képzelődésekkel, ha kényszerült magyarul beszélni, kereste a helyeket, hogy hol venné ki magát legfeltünőbben egy-egy szarvashibát eljteni; azonfölül selypelt vagy nyafogott, ki amit hitt, hogy jól áll neki. Fehér nyakkendőjével mindenik egy-egy udvari tanácsost vélt látni magában. Ezt a sárgakesztyűs sereget ki nem állhattam, s előérzetem nem csalt, mert a 48-iki események alatt letüntek a világ színpadáról, s aki nem, az ott szerepelt, ahol a muszka segítette előre. Ezek a derék urak nem sokat törődtek a magyar országgyüléssel, a nemzet nagy férfiaival s a szépreményü ifjusággal. Az udvari kanczelláriá s az udvari személyzetben volt összpontosítva minden tiszteletök tárgya, aztán következtek ők magok. Ha volt a világon üres rátartósság, alantias fenhéjázás s higvelejü elbizakodottság, ugy az ezen osztályban bőségesen mutatkozott. Onnan ugyan egy jó magyar, vagy igaz hazafi sem került ki, de annál több Bach-huszár. A hivatalos érintkezésen túl, kerültem minden alkalmat akármelyikkel is ismeretségbe jutni. Tehát tökéletesen elkülönözve éltem; örvendettem az estének, amikor eljártam a Burgszinházba Löwe, Dewrient Emil, Laroch, Rettich, Neumann, Ausütz stb. jelesek utolérhetlen müvészetében gyönyörködni. Ekkor jelentek meg Sue Jenőtől a „Páris rejtelmei”. E mű nagy feltünést és zajt keltett világszerte. Míg ezen olvasmány tartott, szívesen otthon ültem, s egészen Párisba éltem át magamat, de hát ennek hamar vége volt, s társasághoz szokott kedélyem megkövetelte a magáét.

Az erdélyi kanczelláriánál fesztelenebb módor, magyarabb hang s a hazai ügyek iránt több érdeklődés mutatkozott, mint a magyar kanczelláriánál. Itt ismerkedtem meg Cseh (Csernatony) Lajossal. Kezdtünk egymáshoz járni, ő is irogatott, kölcsönösen felolvastuk szellemi termékeinket, s természetesen agyba-főbe dicsértük egymást. Én Frankenburgnak az »Életképek”-be tudósításokat írtam Bécsből, s ezeket egy ember legalább méltányolta, s ez az egy Cseh Lajos volt. Sok jó órát töltöttünk együtt, s irodalmi működésre buzdítottuk egymást. Távol mindattól, a mit szeretek, sokszor erőt vett rajtam a vágy pesti és pozsonyi pajtásaim után, s emiatti lehangoltságomból napokig nem birtam kibontakozni. Ilyenkor nem kellett se színház, se kirándulás, csak a magány, hogy a multak emlékeit lelkemben felidézzem.

Egyszer aztán rágondoltam magamat, hogy a testőr-palotába is ki kellene látogatni, hisz több tanulótársam szolgál a seregben. Nagy vonzalmat nem éreztem, hisz ha Bécsben a magyar kanczelláriánál is ugy elkorcsosodik a magyar, milyen lehet a szellem azoknál, akik méghozzá katonák? Na, de az illem és régi pajtásság megkívánja. Föléledtem; magyar szív, magyar lélek s magyar barátság uralkodott ebben a palotában. Magyar szó, magyar zene, magyar dal tölté el a termeket, szobákat s folyosókat. Szikrázó elmésség, könnyelmü jókedv, nemes nyiltság s összetartás tette ezen másképp komoly épületet oly vidorrá. Egészen jurátus társaim közt éreztem magamat. Itt találtam Marschalkó Tamást, jogászkori pajtásomat, minden jóban és roszban osztályos czimborámat. A viszontlátás kitörő örömet szült. Ott töltöttem a délutánt, az estét késő éjig. Mulattunk fesztelenül s elpolitizáltunk, mint akár a Pilvax vagy Hollingerben. Hazafias érzelmü, derék, szabadelvü fiu volt mind, s a válság pillanatában is az maradt. Mennyi hős vált ki belőlök, hány lőn halhatatlanná, harczolni pedig egy szálig mind elment. Az 1848-49-iki hadjárat történetében eltörölhetlen betükkel van följegyezve sok név, amellyel ma itt találkoztam; így Klapka György, Mariássy János, Asztalos Sándor, Szabó Imre, báró Mednyánszky László, Korponay János, Marschalkó Tamás, Prónay István, Somsich János, Udvarnóky Géza, Kerkápoly Mór és kisebb-nagyobb mértékben valamennyi. Ezután mindennapos voltam a testőr-palotában. Hivatalos ügyeimet elvégezve, siettem a lelkes magyar fiuk közé. Itt étkeztem, együtt töltöttük el a délutánokat, s velők jártam a külvárosi színházakba. Ezen derék fiuk közt volt most már az én otthonom. A palotában levő vendéglő kegyetlenül rossz, de irtóztató olcsó, a „rongyos” nevet kapta. Soha se hivtuk másképp. És a rongyosban nekem jobban ízlett az a silány kotyvalék, mint a „Matschakkerhoff” vagy „Wildermann” perdrixaux truffes-jei,

mert szellemes magyar társalgás, elmés ötletek, egészséges élczek s kedélyesség füszerezte. Az étterem minden hónap 20-tól 23-ig tökéletesen üres volt, 24-én kezdett népesedni, 26-27- én már a helyek elfoglalvák, s a következő hó 20-áig rendes kerékvágásban maradt; ennek egyszerü oka, mert minden hó 20-án kapták ki a testőr tiszt urak fizetéseiket, hát mig abból tartott, jól kellett élni. Azután járta a »rongyos«. A rongyosnak édes társa a „piszkos", ez a kávéházi helyiség, a testőrpalota tószomszédságában; alacsony, egyszerü terem, távol azon fényüzési kiállitástól, mint ezidőben az efféle helyiségek Bécsben büszkélkedtek, de körömszakadtig magyar volt, ugyhogy a német kávéslányok is megtanultak s magyarul beszéltek. Itt nemcsak a testőrök mulatoztak, de a tábornok- és ezredes-tanárurak is, aztán meg a testőrség lovászmesterei szintén ide járogattak. E szerint az ő magyarságuk a palotán túl is kihatott, annyira, hogy a józsefvárosi szinházban, melynek törzslátogatói voltak, a „Localsängerin", ha csak szerét tehette, a délczeg testőrök örömére egy-egy magyar dalt énekelt. Annyi éljen-t és ujrá-t lehetett itt hallani, mint akár egy magyar város szinházában. És ha valamelyik kedvencz szinésznő jutalomjátéka volt, a testőrpalotának minden lovásza a karzáton leste a földszinten s páholyokban levő tiszturak tetszésnyilatkozataít, miket oly erősen viszhangoztak, hogy egész vihar keletkezett; aztán repültek le a koszorúk öles nemzeti szalagokkal. Prónay István müvészi zongorajátéka nagy élvezetet nyujtott; aztán Klapka György, Korponay János, Szabó Imre tudományos és szépirodalommal sokat foglalkozván, lelket gyönyörködtető s néha igen tanulságos felolvasásokat tartottak.

Megesett, hogy belépett oly ifju, ki a „Garnizon Geist"-ot elhozta magával; de itt hamar kiverték belőle, s akármennyire utban volt elkorcsosulni, rövid idő alatt észretérítették, s lőn belőle olyan magyar fiu, amilyet csak kivánni lehet. És ez aztán annyira vérébe ment, oly lelki tulajdonává vált, hogy ha ezredbe beosztották is, a testőrből kivált tisztet mindég meg lehetett ismerni, mert szive, lelke s nyelve magyar maradt ott is. Magyar volt ez a testület minden izében; s akinek lelke idegen czafranggal birt, itt megtisztult attól.

Mikor a válságos napok közeledtek, az udvari légkör magához vonta a Bécsben időző főurakat, főpapokat, kanczelláriai személyzetet, sok magyar születésü katonatisztet, de egyetlen testőrt sem.

A testőrök a nagy terem közepén halomra rakták az ezüsttel kivert vörös szép egyenruhát, s eljött mind a magyar kormánynak felajánlani szolgálatát. Eljött a testőr-őrmester: Répásy tábornok, eljött a fölovászmester Hrabács, eljöttek a lovászok, s gondolom az egyik kávéslány is . És aztán nem közönséges szerepet játszottak; soknak nevét megörökiti a hadjárat történelme, de még olyan is van, kinek a világtörténelem tárt fenn egy-egy fényes lapot, mint Klapkának. Hányan elestek, mennyi került vesztőhelyre s a legtöbb hosszú fogságra.

Ha a magyar nemzet fennállásának második ezredévében is előfordulna oly mozzanat, hogy Bécs magyar kézre kerül, az első teendő volna a magyar testőrpalota helyén az 1848-iki testőröknek emlékoszlopot emelni. Szivemből szerettem őket, s azon kevesekkel, kik még megvannak közülök, maig is fenntartom a barátságot. Ez a szellem, ez a barátság Bécshez tudott volna kötni hosszú időre, de nem tudtam megbarátkozni az otthonnal. Németh Lajos előzékeny, sok belátással biró udvarias ember volt, semmi panaszom se lehetett ellene; munkával se voltam túlhalmozva soha, úgyhogy néha 10 órától 2-ig, legalább másfél órát olvasással tölthettem. A legfőbb teendőm hivatalos száraz levelezésekből állt. Tehát se a bánásmód, se a munka, se pedig a díjazás elégtelensége volt az, mi azon elhatározást érlelé bennem, hogy Bécstől búcsut vegyek. Kezdtem kiismerni Wirkner Lajost, aki főnökömmel szoros összeköttetésben volt, s igy vele az érintkezést ki nem kerülhettem. A legtöbb időt együtt töltötték, egymásnak gyöngéd meglepetéseket szereztek., s bizonyosan egymás titkait ismerték. Wirkner Lajos minduntalan lerándult Pozsonyba, nehány napot ott töltött, s amint Bécsbe érkezett, utja egyenesen Metternich herczeghez s a kanczellárhoz vezetett, aztán rózsás kedélyben jött Németh Lajoshoz. Gyanitottam, micsoda járatban utazgat Pozsonyba s az országgyülésiek is bizonyára tudták, hányadán vannak vele? És nekem annyiszor kellett hozzá mennem, hivatalos ügyekben, ezt én resteltem, kikerülnöm pedig lehetlen volt, de különben is undort kaptam ettől a bureaux-élettől, hát biz én egy szép reggel, többhavi ott-tartózkodás után, leköszöntem.

Nagy kő esett le szivemről, mikor elhatároztam, hogy Pestre utazom. Pestre vágyott lelkem, Pesthez kötvék legszebb emlékeim. A testőrpalota volt az egyetlen hely, ahonnan nehezen váltam meg, a többi Bécstől örömmel búcsuztam. Pozsonyban ki se szálltam, félvén, ha kedvés jó pajtásaimat meglátom, ott rekedek, pedig szándékom volt, Pesten azonnal komolyan dologhoz látni.

Ezerszer üdvözöllek ifju szép Pest! több gyönyör nekem a Dunáról szerény épületeidet látni, mint Bécsnek felhőkben uszkáló tornyait; jobban tetszik nekem itt az a fiatal pezsgő élet, mint ott az a megöregedett hullámzó tömeg. Midőn Pesten partra tettem a lábamat, ugy kezdtem magamat érezni, mint ki hazulról sokáig elszakadva élt, s most a családi tüzhelyhez visszatért. Szivem hangosan dobogott.

Találkozás Petőfivel

Magánkiadásban jelent meg egy verseskötet 1870-ben, kiadója Mezei József, a költő maga, aki a kötetből egy példányt kedves húgának ajándékozott. Aztán elhunyt a költő, el a kedves húga is, és 150 év alatt még további öt generáció, mígnem 2014-ben az egyik leszármazottnak, Nagy Gyöngyvérnek eszébe jutott közelebbről kikutatni, hogy ki is volt az a rokon, akitől a kötet származott.

Költőként neve nem maradt meg az emlékezetben, de festőként igen, s ezen a szálon kiderült, tehetséges festőként tartották számon. Utána kiderült, hogy ismerte Petőfi Sándort is, sőt, még az is kiderült, hogy meg is festette őt! Rózsa György, a *Petőfi Sándor képmásai* című tanulmányában ír is róla, s idézi a *Művészet* című lap 1910-es számát: *„Ha Mezey soha egy képet se festett volna, nevét halhatatlanná tette az a barátság, amellyel hozzá a nemzet nagy énekese, Petőfi ellenállhatatlan erővel ragaszkodott."* Az információk egyre bővültek:

– 1846-ban, Szatmáron ismerkedett meg Petőfivel, akit abban az évben meg is festett;

– Részt vett az 1848-as forradalomban és szabadságharcban, az erdélyi hadjáratban tüzértisztként harcolt Bem tábornok seregében;

– A Szatmári Római Katolikus Egyházmegye és Kárpátalja katolikus templomai részére ötven oltárképet rendeltek tőle;

– Orbán Balázsról írják: „Mezey József festő-fotográfussal bejárták a Székelyföldet, mintegy száz várat, templomot, valamint tájképet és népviseleti csoportokat örökítettek meg." Orbán Balázs a közösen készített fényképek alapján illusztrálta a Székelyföld leírása című nagyszabású munkáját.

Mezei 1846-ban ismerkedett meg Petőfivel, akinek Riskó Ignác mutatta be. Festői tevékenységének legfontosabb tanúja ebből az időszakból a költőről készült arckép, amely egy 1846 őszén, szeptember-október körül festett kisméretű munka, a ritka, élő modell után alkotott Petőfi-arcképek egyike. Ezen kívül Barabás Miklós és Orlai Petrich Soma készített képet közvetlenül Petőfiről. Jókai Mór említi még, hogy 1842-ben lefestette barátját, de ez sajnos elveszett.

Mezei életének meghatározó időszaka volt a szabadságharc. Abban az elhatározásában, hogy részt vesz az erdélyi hadjáratban, nyilvánvalóan a Petőfivel egyre szorosabbá fűződő barátsága is befolyásolta. Visszaemlékezéseiben beszámol a dési ütközetről, majd a vereség utáni visszavonulásról Nagybányára, Szatmárra. Ezek után érkezett ide Bem tábornok, aki átvette a parancsnokságot, és neki köszönhetően szinte egycsapásra minden megváltozott: „Deczember 15-én mentünk vissza Nagy-Bányára, hova Bem 17-én érkezett meg, hogy az erdélyi hadak fővezérletét átvegye. A piaczon láttam először, amint botjára támaszkodva járkált fel s alá. Kis termetű, gyönge, roskatag ember volt." (...) Bem csapata rövid időn belül Dés, Szamosújvár, Kolozsvár, Beszterce, Marosvásárhely felé vette az útját, egyik győzelmet aratva a másik után, végül Gálfalvánál megverte Puchner seregét.

Bem képzett, harcokban edzett, főállású, gyakorlati gondolkozású, csapatait szerető, azokról gondoskodó katonatiszt volt, akitől távol állt a romantika, a fedezet nélküli lelkesedés, vagy szereplési vágy. Pontosan tudta, hogy Petőfi őrnagy úr jelenléte lelkesítő, meggyőző erővel bír, de azt is érezte, hogy vigyáznia kell az akkor már híres költőre, a márciusi fiatalság vezéralakjára, és ezért tiltotta meg neki, hogy a csatákban vegyen részt. A harctéri tapasztalat nélküli parttalan lelkesedés megsokszorozza a veszélyt.

Petőfit azonban nem volt könnyű lehűteni. Egy jellemző epizüdrül tudósít emlékirataiban Mezei, amikor a vízaknai csatában összefutott a lüháton a csatatér felé igyekvő Petőfivel. Rögtön emlékeztette ba költőt az „öreg" parancsára, mire Petőfi a következőket mondta: „Megélehet, hogy az első ágyúgolyó a lovamat viszi el, a másik meg magamat, – mégis kimegyek."

Bem keménykezű parancxsnok volt, a renitenskedő, durva hibákat elkövető, társaik életét veszélybe sodró katonákat gondolkozás nélkül főbe lövette. (...)

Szó esik még az emlékiratban Nagyszeben bevételéről, a szabadságharcosok győzelmes útjáról egész Orsováig. A Dunánál a gyönyörű környezet a tájképfestő Mezeit is megérintette: „Alig győztünk betelni a festői szép táj szemlélgetésével. A távolban sötét hegyek körvonalain rezgett a májusi derült nap fénye; e sötétlő hegyek pompás hátterül szolgáltak Adakalénak, mely a széles Duna közepéből emelkedik ki, mint egy zöld koszorú. A partról tekintve, Ada-Kaléból nem látszott semmi, csupán a pasa nagyon is szerény lakása; ormán mint valami hatalmas árbóczon lengett a félholdas török lobogó."

A költő Mezei felidézi sokak példaképét, Bem tábornokot *Bem álma* című versében, aki Világos után Törökországba emigrált, s Murad Tevfik pasa néven belépett a török hadseregbe, hogy folytathassa a harcot az oroszok ellen. 1850-ben bekövetkezett haláláig Szíria katonai parancsnoka volt.

Bem álma

„Egy sírhalom van török földön,
Ciprusfák hűs árnya fedi,
Ha leszáll a nap és ha feljön,
Egy-két sugárt áldoz neki.

A szellő is megrázza gyakran
Fölötte a fák lombjait,
S koszorút szór rá, mert hisz abban
Az öreg Bem álmodozik."

A Tångagärdei Gyülekezeti Otthon első vendégkönyvében az 1984-es esztendőből találjuk a Kaláka bejegyzését:
„Gyönyörű, élményekben igen gazdag kissé viszontagságos utunk legemlékezetesebb koncertje volt itt Nálatok! Ne felejtsétek el a Kalákát!”

40 ÉVVEL EZELŐTT TÅNGAGÄRDÉN JÁRT A KALÁKA

Viseltes szókkal

vannak vidékek ahol a szerelem
akár a harmat az árnyékos helyen
tavasztól őszig őrizgeti magát
szerény hasonlat de illik rám s terád
félszeg is mint az iménti asszonánc
de időt-jelző mint arcunkon a ránc
vannak vidékek ahová nehezen
vagy el sem ér a környezetvédelem
kimossák sóid kasza is fenyeget
csupán a harmat táplálja gyökered
tisztások széle északos vízmosás
ha annak vennéd hát legyen vallomás
vannak vidékek ahol csak úgy lehet
megmaradnunk ha kezemben a kezed
és a viseltes szónak is hamva van
ha félárnyékban s ha nem is boldogan
száríthat szél és süthet hevet a nap
míg a harmatból egy csöppnyi megmarad

1982

Indián ének

vannak vidékek
ahol az ének
kiment szokásból
ha van is élet
azt hihetnétek
mindenki gyászol
pedig csak védett
helyen az ének
valahol mélyen
szunnyad a lélek
legjobban féltett
gyönge csücskében
vannak vidékek
ahol a népek
csöndben az ágak
jelekkel élnek
beszélni félnek
viharra várnak

1982

Valaki jár a fák hegyén

valaki jár a fák hegyén
ki gyújtja s oltja csillagod
csak az nem fél kit a remény
már végképp magára hagyott

én félek még reménykedem
ez a megtartó irgalom
a gondviselő félelem
kísért eddigi utamon

valaki jár a fák hegyén
vajon amikor zuhanok
meggyújt-e akkor még az én
tüzemnél egy új csillagot

vagy engem is egyetlenegy
sötétlő maggá összenyom
s nem villantja föl lelkemet
egy megszülető csillagon

valaki jár a fák hegyén
mondják úr minden porszemen
mondják hogy maga a remény
mondják maga a félelem

1994

Volt egy fakatona,
Fából volt a lova,
Kengyele kantárja
A kádár munkája.
Fából a patkója,
Fakovács patkolta,
Fából volt faragva
A föld is alatta.

Pályafutásának ötvenedik évében a Kaláka együttes elhatározta, hogy Bogdán Zsolt kolozsvári színésszel közösen előadást tart, melyen az ezredforduló legnagyobb magyar költője, Kányádi Sándor verseit hallhatja a közönség. Az esemény megvalósult 2019-ben a Pesti Vigadóban, majd Kolozsváron az Állami Magyar Színházban. Azóta elhangzott többfelé Magyarországon és Erdélyben, valamint a Felvidéken. Az előadás fogadtatása arra késztette az előadókat és a szervezőket, hogy a produkciót a jubileumi évad után is műsoron tartsák, és elvigyék mindenhová az arra fogékony közösségekhez – közönséghez. Így jutottak el idén Pécsváradra is a *Vannak vidékek* című *Kányádi zenés irodalmi est* műsorukkal.

A Kaláka számára a nyolcvanas évek óta nincs koncert Kányádi-dal nélkül. Sándor bácsi meghatározó atyai jóbarát lett az életükben. Sok verset ajánlott, hogy dal szülessék belőle, sokat utaztak együtt, számtalan emléket, mondást, történetet őriznek vele kapcsolatban. Elveszett követ, Faragott versike, Valaki jár a fák hegyén, Dél keresztje alatt, Két nyárfa, Kuplé a vörös villamosról, Alma, alma… sorolhatnánk tovább a sokak számára kedves verseket-dalokat.

Bogdán Zsolt a Kronika Online-ban ezt írta: „Valami különös erő, lüktetés, dallam, ritmus, valami lendkerék mindig továbblendít, kimondásra késztet bennem ismert verssorokat. S ha van táplálék, mely eteti magát, úgy a jó vers mondja, mondatja magát. Ott lüktet a halántékodon, hallod, mint távoli ló patkójának ritmusát, mikor kaptat, mikor ereszkedik, mikor lábat vált a teherhúzásban, mikor gondol valamire, mikor riad meg saját gondolatától is. Kányádi Sándor versei ilyenek. Nem lehet betelni velük, játékosak, illatosak, fájdalmasak, gyöngyözőek, kútmélyek, igazak. Őt hallgatva az ember nemigen tudja eldönteni, mosolyogjon, vagy hagyja feltörni a könnyeit.”

A műsor előadói: Bogdán Zsolt, a Kolozsvári Állami Magyar Színház színésze és a Kaláka együttes tagjai: Becze Gábor, Gryllus Dániel, Gryllus Vilmos és Radványi Balázs voltak.

Az előadásban elhangzó művek: Sörény és koponya, Faragott versike, Madáretető, Az elveszett követ, A bivaly és a halacska, Ballag a folyó, Kaland, Sárga kankalin, Távolodóban, Időmadárijesztő, Alma, alma (közönséggel) Vannak vidékek (Örmény sírkövek, Viseltes szókkal, Előhang) Fekete mese, Kuplé a vörös villamosról, Románc, Rege, Dél keresztje alatt, Monologue interieur nyitott ajtóval, Két nyárfa, Halottak napja, Bécsben +, Valaki jár a fák hegyén, Békabúcsúztató.

A Kaláka 1984-ben Tångagärdén koncertet adó tagjai kiváló szeretettel emlékeztek a svédországi magyar gyülekezetek akkori lelkészére, Koltai Rezső-bácsira és az akkori nyári cserkésztábor résztvevőire.

Húsvétvasárnapi ételszentelés Csíkszeredában

Ezrek vettek részt idén is Csíkszeredában a hagyományos húsvétvasárnapi ételszentelésen. A város főtere vasárnap reggel teljesen megtelt hívekkel.

„Az ünnepeinkhez hagyományos ételek kapcsolódnak, de egyik ünnep alkalmával sincs akkora szerepe az ételek szimbolikájának, mint húsvétkor” – fogalmazott Tamás József segédpüspök a vasárnap reggeli ételszentelési áhítat alkalmával.

A szentelésre szánt ételek a húsvéti sonka, kalács, tojás, bárány, bor, egyes helyeken még tormát, hagymát, kolbászt, töltött tyúkot, és sót is visznek szentelni.

A gondosan előkészített ételeket általában szépen feldíszített kosarakba teszik, és erre az alkalomra készített terítővel takarják le. A kosárba gyertyát is tesznek, amit később, hasonlóan a sóhoz, szentelményként használnak.

A szentelt étel maradékát nem dobják ki, hanem különleges módon kezelik. Általában a maradékot elégetik a kemencében, majd elássák. A sonka csontját kiakasztják a gyümölcsfára, hogy sokat teremjen, vagy felrakják az istálló eresze alá, hogy megvédjék az állatokat a rontástól.

Húsvét vasárnapjához számos munkatilalom is kapcsolódott: tilos volt seperni, főzni, varrni, nem hajtották ki, és nem is fogták be az állatokat. A böjti időszak után ismét lehetett táncolni, bálokat tartani, és húsvéttal megkezdődött a lakodalmak tavaszi ideje is.

Az ételszentelés hagyománya Jézus Krisztus bibliai öröksége. Tamás József segédpüspök Jézus életének egyes történéseivel, csodatételeivel példálózva mutatott rá az eledelek és italok jelképességére. Példaként hozta fel a csodálatos kenyérszaporítást vagy Jézus első csodatételét, amikor a kánai menyegzőn a vizet borrá változtatta. Az utolsó vacsorán a kenyértörés is ennek a húsvéti hagyománynak az elődje, minthogy az is, amikor a feltámadt Krisztus megjelent az emmausi tanítványoknak és enni kért, ezzel bizonyítván a csodát, hogy ismét az élők sorában van.

A segédpüspök áldást mondott a tojásra, az összes többi eledelre, valamint az italokra is. Ezt követően a Csíkszeredában szolgáló római katolikus papok hosszan haladva a fegyelmezett sorokon megszentelték a húsvéti kosarakat. Az ételszentelés után a jelenlévők elénekelték a nemzeti imádságunkat, majd a székely himnuszt.

Az ételszentelés hagyományát a középkorban minden katolikus vidéken gyakorolták. A Székelyföld azon kevés térségek közé tartozik, ahol még mindig töretlenül őrzik a hagyományt, amely szerint a kosárba tojást, bárányt, sonkát, kalácsot és sót tettek. A katolikusok hite szerint a szentelt étel fogyasztása a hosszú böjt után megvédte őket a mértéktelenségtől.

A húsvét nemcsak vallási, hanem családi ünnep is. Ilyenkor a közelebbi és távolabbi rokonok meglátogatják, vendégeskednek egymásnál. Ezért a háziasszonyok nagy hangsúlyt fektetnek az ünnepi ételek elkészítésére. Jellemző ételek a különböző sült és rántott húsok, töltött káposzta, édes, krémes sütemények. A húsvét hétfőn érkező locsolókat is illik megkínálni valamivel. A gyermekek tojást és süteményt kapnak, a férfiaknak – ha nem autóval vannak, egy kis stampedli likőr jár.

Pákay Viktória, néprajzkutató nyomán

IANCU LAURA

Nagyböjtről, húsvétról, hagyományokról és hitről

1978. december 30-án született Magyarfaluban (Moldva, Bákó megye) Középfokú tanulmányait a csíkszeredai Nagy István Zenei és Képzőművészeti Líceumban végezte 1997-ben. Budapesten teológus-hittanárként diplomázott. A Szegedi Tudományegyetemen néprajzosként végzett, majd a Pécsi Tudományegyetemen szerezte meg PhD fokozatát. 2011 óta a Néprajztudományi Intézet munkatársa. Kutatói tevékenységének fókuszában a moldvai magyarság vallásosságának vizsgálata és identitásának kérdései állnak. 2012-ben József Attila-díjat kapott. 2016 óta a Nemzeti Kulturális Alap Szépirodalmi kollégiumának Magyar Művészeti Akadémia által delegált tagja. 2017-ben mutatták be a Szeretföld című kisregényéből adaptált filmet. Két gyermek édesanyja.

Gyermekkorának nagyböjtjeiről, húsvétjairól, a hagyományról, és hitének alakulásáról Bodnár Dániellel beszélgetett.

A vallási események, amelyek a hitemet megalapozták, a húsvéthoz vagy még inkább a nagyböjthöz kapcsolódnak. Ilyenkor megkezdődtek a tavaszi munkák, a falu a mezőn élt. A hideg szél kiszárította, felszántotta a bőrünket. Az ember teste olyan lett, mint a föld, amit megmunkál. Láttuk, ahogyan a természetből kibuggyan az élet. Napjában százszor megnéztem, mennyit nőtt a tulipán, lestem a rügyek dagadását, látni akartam, mikor ugrik ki belőle a virág…

Megéltük azt a csodát, hogy a teremtésben el van rejtve az élet. A működéséhez nem kell az ember. Ez alázatra intett. A parasztember úgy műveli a földet, úgy bánik a természettel, ahogyan a pap teszi a dolgát az oltáron…

A nagyböjti időszak egésze egy nagybeteg melletti virrasztásként telt. Fekete, de legalábbis sötét ruhában jártunk. A férfiak nem borotválkoztak, az asszonyok kendőt hordtak. Kifestettük a szobákat, amelyeket a tüzelő füstje megszürkített, és a sírokról is eltakarítottuk a tél nyomait, elültettük a virághagymákat. Ha valamelyik házból muzsika hallatszott ki az utcára, az emberek nem várták meg, míg az illetőt kiprédikálja a pap. Egy bottal megverték a kapuját, esetleg bekiabáltak: Érted is szenvedett Krisztus Jézus! További megszégyenítésre nem volt szükség.

Pénteken böjtöt tartottunk, három estén keresztutat jártunk. Ezekre a misékre az is eljött, aki különösebben nem volt „istenes”. Így hívjuk azokat, akiknek az életében több a hit, mint a vallásosság, s a templom miatt nem hagyják el a dolgukat... Persze tévedés azt állítani, hogy az ilyen ember nem „istenes”. De faluhelyen, főként egykor, nemigen tettek különbséget hit és vallásosság között. Nem túlzok, ha azt mondom: a magyarfalusiak a nagyböjti eseményekben érzik magukhoz a legközelebb Istent.

Iancu Laura. Fotó: Lambert Attila

A megpróbáltatások, a gyakori csapások végigkísérik a moldvai magyarok életét, egyénileg és közösségileg is. A hagyományos paraszti világban nem úgy élték meg a szenvedést, ahogyan a 21. században gondolkodunk erről. A moldvai magyarság viszonya az élethez reális. Nem az Egyház, nem a tudomány, hanem a természet és az élet tanította meg őket arra, hogy a helytelen tetteknek következményeik vannak: fájdalom, szenvedés. A szenvedés azonban nem fordítja őket Isten ellen, bár igaz, megesik, hogy egy kárvallott ember, akinek a termését elverte a jég, dühében káromolja Istent. De ő is pontosan tudja, hol van a helye Istennel szemben, s még aznap térdre rogy, és rendezi vele a dolgát. Tisztában van azzal, hogyha ezt elmulasztja, az neki fog fájni, nem Istennek. Sőt, tudja azt is, hogy számíthat Istenre, még abban is, hogy segíti cipelni a fájdalmát. A szenvedés arra való, hogy ha igen-igen elmesszültünk Istentől, visszataláljunk hozzá. S azt is mondják: a keresztet arra kaptuk, hogy a szurdokokon legyen hidunk.

A szülőfalumról írt monográfiámból kiderül, hogy a magyarfalusi emberek hitében sokkal erősebben van jelen az ószövetségi, többnyire büntető, haragvó Isten képe, mint a szeretet-Istené, a megváltó Jézus Krisztusé. És úgy érzem, van valami rejtély ebben az istenképben. Látok egyfajta „aránytalanságot”, aminek a megfejtésével küzdök. Újabban arra gyanakszom, hogy a kérdés kulcsa az önkép, a porszemtudat, a bűnösségtudat. Mintha arról lenne szó, hogy nem tudják megbocsátani maguknak azt, amire Pál apostol is panaszkodott: a jót akarom, de a rosszat cselekszem. Szűnni nem akaró bűntudatban élnek, amely nem csap át bűnbánatba. Ennek mintájára élik meg Isten megbocsátását is, és biztos, ami biztos alapon, inkább óvatosak.

Mindig megmarad bennük a bizonytalanság, a kínzó félelem az elkárhozástól. Gyónás után nem tiszta lappal indulnak, hanem egy újabb toldozáson-foltozáson átesett, az elkárhozás veszélyének még inkább kitett éntudattal, énképpel. Ez a magatartás – kutatásaim szerint – külső hatás a helyiek hitében. Az egykori lelkipásztori módszertan és a papság keze nyoma. A hitéletben túlságosan kipreparálták a bűnt.

Krisztus kereszthalála számukra a legmeggyőzőbb érv a hit értelme és jelentősége szempontjából. Úgy olvassák és hallgatják a keresztúti ájtatosságot, hogy közben nagyokat sírnak. Az útmenti feszületeket úgy ápolják, mintha valóságos testében függene rajtuk Krisztus. A húsvéti szokásokban aztán már több az öröm. És a régi pogány szokásokat mind-mind „megkeresztelték”, összekapcsolták valamilyen evangéliumi motívummal. A húsvétra készített sok finomság: a pászka, a bárány és a többi, meg a tiltások alóli felszabadulás miatt nem is a lelki üzenetekre esik ilyenkor a figyelem. Énekeltük persze, hogy Föltámadt Krisztus!, a mennybemenetelig így is

köszöntünk egymásnak, de ez a mondás olyan volt, mint egy ősi varázsszó, nem lehetett lerántani a sárba… A húsvét megmaradt titokzatosságnak.

A szentháromságos egy Isten a moldvai magyarok tudatában úgy válik el a büntető Atyaistenre és a szerető Fiúistenre, hogy nem elválnak egymástól, hanem külön-külön is nagyon karakteresnek mutatkoznak. A moldvaiak Istent a természetből „olvassák", Jézus Krisztust a lelkiélet, a hit mélységeiben és küzdelmeiben látják viszont. A Szentlélek az az isteni személy, akiről két bibliai esemény kapcsán tudnak: Jézus megkeresztelkedése és a pünkösdi történések nyomán. Érdekes, hogy bár a pünkösd ma is nagy, kétnapos ünnep, a Szentléleknek nincs sajátos (népi) kultusza.

A szülőfalumat tizenkét éves koromban hagytam el, azóta városokban élek: Csíkszeredán, Budapesten, Velencén. Családi kötődéseim miatt és néprajzkutatói munkámból adódóan azonban rendszeresen visszajárok Magyarfaluba. Gyermekkorom hitéből a nagyböjtöt szeretem igazán ma is. A gyermekkori hitem sok „műtéten" esett át, de az örökségnek van olyan része is, amivel meg kellett tanulnom együtt élni. A húsvéti ünnepkörben a nagypénteket és a húsvéthétfőt szeretem a legjobban. Ami köztük történt, az a világ legszomorúbb története. Szinte érthetetlen, hogy mer ezek után Isten „szemébe nézni" az emberiség. De ő ezúttal is elveszi az ember szégyenét, ahogy Zakariás esetében tette. Őt elnémította. Az emmauszi tanítványok szemét eltakarja, hogy aztán fokozatosan maga fedje fel magát.

Akkor is Isten közeledik hozzánk, amikor azt hisszük, hogy *a hitben úgy igyekszünk, majd összetörjük magunkat*… Isten léte számomra evidens, de mintha nem felszabadultam volna ebben a hitben, hanem sokkal inkább szorongó, félelemmel teli lettem. S hogy ez gyermekkori tapasztalatokból fakad, vagy alkatilag ilyen? Úgy érzem: is-is. És vannak helyzetek, amelyek felnagyítják a szorongást, illetve elnyomják a hitet, a reményt, a bizalmat.

Bár János apostol azt mondja: aki szeret, abban nincs félelem, szerintem a félelem nem választható el az emberi létezéstől, és nem is minden típusa „hitellenes". Sőt. A Bibliában gyakran olvassuk a felszólítást, hogy ne féljünk, s ez éppen arról tanúskodik, Isten nagyon is tisztában van azzal, hogy a létezés elemi velejárója a félelem. Ezt nem tagadja a Biblia, hanem azt ajánlja, hogy ennek ellenére ne (csak) féljünk, hanem bízzunk is. Ha nincs félelem, mi indokolja a bizalmat? Nálam a félelem az éberség eszköze. Nem azért félek, mert nem bízom, hanem azért bízom, mert félek. A hívő ember félelme nem azonos a hitetlen ember félelmével. Lehet, hogy szerencsésebb volna fogalmilag is elkülöníteni egymástól a kettőt.

Bár a szeretetből fakadó megváltás kétezer évvel ezelőtt megtörtént, mégis változatlanul nehéz hinnünk Isten határtalan jóságában és gondviselésében. Én is úgy érzem, hogy megfáradt az emberiség a hitben, és mérhetetlenül eltávolodott Istentől. A világtörténelem végtelennek tűnő hosszúsága miatt az ember elhitte, hogy rajta kívül és fölötte nincs is senki. Már nem vár Istenre, akinek a malmai ugye lassan őrölnek. Az ember magát tette meg az élet és a halál urának.

Elkeseredésemben egy gyermeteg gondolat is megfogant bennem: szegény Isten, kizavart minket a paradicsomból, hogy ne együnk az élet fájáról, de a sátán ellopta az ötletet, elültette a maga életfáját, s legvégül annak gyümölcsével – mérgével – etet minket. Ettől a gonoszság-gyümölcstől az ember, és majd a gép, mindenre képes lesz. A lényeg, hogy Istent iktassuk ki a létezésből. Ez a legvilágosabb bizonyíték arra, hogy a harc valójában Isten ellen zajlik, és a magára istenként tekintő ember nem más, mint a sátán eszköze, a fegyvere. A folytatást és a végkifejletet illetően én a kinyilatkoztatásnak hiszek. A gonosz legyőzetett, és akik az Úrhoz kiáltanak, megmenekülnek.

Dsida Jenő Nagycsütörtök című versére utal a legutóbbi kötetemben a *Kislány a pályaudvaron* című versem: „(...) egy csütörtökön végül utat kértem, / elnézést kérek én, a / híres vacsorára jöttem". Dsida verse esemény, történés, és valamely szereplője biztosan én vagyok."

Ez a Dsida-vers nagyon üt. A nagycsütörtöki bibliai események is olyan, a létezéshez szorosan kapcsolódó momentumokat jelenítenek meg, mint amilyenekről a félelem kapcsán már beszéltünk. Tagadhatatlan, hogy az ember életében van egy vagy több olyan, ahogyan a vers fogalmaz „titkos út", amit egyedül kell végigjárnia, „állati félelem"-ben. Ez az egyedül nem csak egyedüllétet jelenthet, hanem lelki szárazságot is. Megjelenhet az istenhiány tudatállapotában, a nem-értésben. És itt dobja be Isten Jób esetét mentőövül. Jóbot nem izgatták a körülmények. Sem a gazdagság, sem a nyomor. Sem a szeretet, sem az igazság. Istent akarta. És amikor a legnyomasztóbb istenhiányt, Isten hallgatását élte meg, akkor mondta ki a Biblia legfontosabb mondatát: „Tudom, hogy az én Megváltóm él, és utoljára az én porom felett megáll." Biztosan volt Isten tarsolyában más mód is arra, hogy ezt a hitet, tudást eljuttassa a teremtményéhez. Mégis a szenvedés nyelvét választotta.

Egy közelmúltban elhunyt piarista pap tanárhoz, Lukács Lászlóhoz, lelkiatyámhoz írtam *Vasárnapból van az ember* című versemet: „Éltünk mától holnapig, / szakadékból kapaszkodásig, / s akárhogyan görnyedtek a számok, / egy vasárnap sem volt hamis, / minden reggel: születésnap volt, / születésnap a mai is." A vasárnap Jézus Krisztus feltámadásának napja. Így az őstisztaság, a reménység mintájának is tekinthetjük. A vers Lukács László születésnapi köszöntésére íródott. Atya nagyon sokat és türelmesen fáradozott a hitem gyógyításán. Csak azért nem beszélek róla a gyász hangján, mert tudom, mennyire várta a színről színre látást. Kicsi gyermeknek láttam, aki másra sem tudott gondolni, mint arra, mikor érkezik már haza az Édesapa, hogy végre-végre megölelhesse. A hetedik nap, a vasárnap, és úgy általában az ünnep, amit Istentől kaptunk, sokkal értékesebb ajándék, mint amennyire élünk vele.
A katolikus vallás legcsodálatosabb eseménye a szentmise, amire általában ugye vasárnap jut el az ember. Istenem… Csak a miseszöveg csendes hallgatásától is megborzong az ember. Megrendül attól, hogy milyen nagy az Isten, és milyen fontos neki az ember. Tulajdon Fiát sem kímélte értünk. Nem lehet ezt felfogni, csak megköszönni.

Wass Albert

NAGYPÉNTEKI SIRATÓ

Elmegyünk, elmegyünk, messzi útra megyünk,
messzi út porából köpönyeget veszünk…
Nem egyszáz, nem kétszáz: sokszáz éves nóta.
Így dalolják Magyarhonban talán Mohács óta.

Véreim! Véreim! Országútak népe!
Sokszázéves Nagypénteknek
sohasem lesz vége?

Egyik napon Tamás vagyunk,
másik napon Júdás vagyunk,
kakasszónál Péter vagyunk.
Átokverte, szerencsétlen
nagypéntekes nemzet vagyunk.

Golgotáról Golgotára
hurcoljuk a keresztfákat.
mindég kettőt, soh'se hármat.
Egyet felállítunk jobbról,
egyet felállítunk balról,
s amiként a világ halad:
egyszer jobbról, egyszer balról
fölhúzzuk rá a latrokat.
Kurucokat, labancokat,
közülünk a legjobbakat,
mindég csak a legjobbakat.

Majd, ahogy az idő telik,
mint ki dolgát jól végezte:
Nagypéntektől Nagypéntekig
térdelünk a kereszt alatt
húsvéti csodára lesve.
Egyszer a jobbszélső alatt,
másszor a balszélső alatt,
éppen csak hogy a középső,
az igazi, üres marad.

Nincsen is keresztfánk közbül,
nem térdel ott senki, senki.
A mi magyar Nagypéntekünk
évszázadok sora óta
évszázadok sora óta
ezért nem tud Húsvét lenni.

Így lettünk országút népe,
idegen föld csavargója,
pásztortalan jószág-féle.
Tamással hitetlenkedő,
kakasszóra péterkedő,
júdáscsókkal kereskedő.
Soha-soha békességgel
Krisztus-Úrban szövetkező.

Te kerülsz föl? Bujdosom én.
Én vagyok fönt? Bujdosol Te.
Egynek közülünk az útja
mindég kivisz idegenbe.

Bizony, jól mondja a nóta,
hogy elmegyünk, el-elmegyünk,
messzi nagy útakra megyünk.
Messzi nagy utak porából
bizony, köpönyeget veszünk.
S ebben a nagy köpönyegben,
sok-sok súlyos köpönyegben
bizony pajtás, mondom Néked:
rendre, rendre mind elveszünk.

Bajorerdő, 1947

Családi fotó 1946-ból a Zágoni Szabó családról. A legalsó sorban középen, jobbról a harmadik Zágoni Szabó Julianna 14 éves korában

Volt egyszer egy Hóstát, benne volt egy Julika

Zágoni Szabó Julianna egykori vívóbajnok, Erdélyben, Kolozsvár egyik városnegyedében, a Hóstátban született. Férjével, az aradi származású agrármérnökkel, Valaszkai Józseffel Svédországba került. Házuk körül rendben tartott kis zöldségeskert, benne petrezselyem, zöldbab, sóska, spenót, hónapos retek, ropogós zöldhagyma, karalábé, saláta, zeller... Julianna génjeiben hordozta a föld megmunkálásának szeretetét, hozzáértését gyerekként tanulta el szüleitől, környezetétől. Alig tudta legyőzni fájdalmát, hogy egykori szülőhelyéről, a Hóstátról beszéljen, ugyanis a hetvenes években a városnegyedet nemcsak a térképekről, hanem a föld színéről is eltüntették. Tíz évvel ezelőtt, 2013-ban mégis „kötélnek állt", s az ugyancsak kolozsvári születésű Tóth Ildikóval együtt felelevenítették a gyermekkor „Paradicsomát". Most, amikor újból elismételjük, hogy „volt egyszer egy Hóstát", szomorúan azt is hozzátehetjük: - és „benne volt egy Julika". Az Új Kévében akkor lehozott interjút – részben rövidítve – újból felidézzük, búcsút intve Zágoni Szabó Juliannának, – szeretett Julikánknak.

A kolozsvári Hóstát lakosainak zöme főleg zöldségtermesztésre szakosodott földműves ember volt. Apám Zágoni Szabó Ferenc 1905-ben, anyám, Hatházi Julianna 1908-ban születtek Kolozsváron. Mindketten hét-hétgyerekes családban nőttek fel. Apám családja nem sokat meditált azon, őseik honnan telepedtek Kolozsvárra. Anyám családjában az a monda járta, hogy a család a Hajdúhadházáról betelepített Bocskai-hajdúk ivadéka. A hóstátiak eredetéről tudományos magyarázattal nem szolgálhatok, de sokat foglalkoztatott ez a téma. Felfigyeltem például a hóstáti női viselet feltűnő hasonlóságára a szászok ill. svábok viseletéhez. Jártam Aradon, az Arad körüli sváb falvakban, felleltem a mi környékünk hangulatát, ráismertem nagyanyám, Dévai Klára viseletére, sokrétegű gyöngysorára. A másik: a hóstátiak szókincsében rengeteg a sváb ill. szász eredetű kifejezés, mint pl. a früstük, a ler, a curükk, a surc stb. Aztán ott van a gyermeknevelésben alkalmazott németes szigor, vagy a bálok, táncmulatságok kedvence, a háromnegyedes ütemű keringőszerű sottis… Nem hinném, hogy ne lenne közünk a szászokhoz és a svábokhoz. Ahogyan a hóstátiak portája szász módra teljesen zárt volt, ugyanolyan volt a közösségük is. A rátarti, büszke Hóstátot nagyon erős kasztszellem uralta. Mindez ha nem is elegendő eredetünk magyarázatához, de mindenesetre elgondolkodtató.

Azért megemlíteném, hogy a hóstátiak rátartiságukat, büszkeségüket inkább maguk között, egymással szemben érvényesítették, az idegenajkúakkal, más vallásúakkal szemben megértőbb, lojálisabb magatartást tanúsítottak. Tiszteletben tartották például az idénymunkára alkalmazott román napszámosok, munkások másságát, egyházi ünnepeiket.

Sokan hitték azt, hogy a Hóstát csupán egyetlen városnegyede Kolozsvárnak. Nem így volt. A Hóstát karéjszerűen, ill. patkószerűen fogta körül Kolozsvár magját, észak-keleti, keleti, délkeleti, ill. délnyugati és nyugati irányból. A Hóstáthoz tartozott a Feleki-hegyen elterülő Békás, a Kövespad-utca és környéke (itt laktak a „gazdag" Zágoniak), a Pata-utca, a Honvéd-, a Magyar- és a Cukorgyár-utca, a Kölesföld (eddig hozták le a gázvezetéket), a nagygazdák lakta Szamosköz-utca, valamint a Hídelve, ahol már vegyes foglakozásúak, gyári munkások, fuvarosok laktak.

A földeket nem nagyon adták-vették, hanem az apáról fiúra öröklődött. Általában nem egy tagban voltak a földek, és ez így volt jó, mert a Kolozsvár körüli földek nem voltak egységes szerkezetűek. Más és más terményeknek volt jó a Felek-oldali föld, s megint másnak a Lombalja stb. Apámnak is legalább öt helyen volt földje, így kapásból is el tudom még sorolni hol és mit termelt bennük.

A Szamos (vagy ahogyan mi emlegettük: a „Nagy-Szamos", hiszen hóstáti szóhasználatban értelemszerűen a Malomárok volt a „Kis-Szamos"), tehát a Szamos-menti Berek (a Cukorgyár-utca) hordalékos földje kitűnő volt a zöldségtermesztésre. Ott termesztették többek között a különleges fajtájú krumplikat, melyek ma talán már nem is léteznek: a gülbaba, a rózsakrumpli, a kiflikrumpli stb. Ez volt a legkedvezőbb talaj ezeknek a fajtáknak. Talán nem véletlen, hogy a hóstátiakat „murkosok"-nak is nevezik , hiszen ebben a földben hatalmasra nőtt a murok (a sárgarépa) és a gyökérpetrezselyem is. És ugyanez a föld volt a legalkalmasabb a máktermesztésre is.

A Harmad-völgyben volt 12 hold kaszálónk, a Szénafű. Kölesföldön, a házak között is volt egy hold szántónk, az Eperjes tere; ez a hely a strekken túl, a szamosfalvi kaszárnya alatt terült el. Szüleim ennek kitűnő televényén termesztették a legigényesebb növényeket. Ide ültették a téli káposzta- és paradicsompalántákat.

A Szopori-úti földön termesztették a búzát és a télihagymát. A télihagymának való palántát magról vetették a háztáji kert melegágyába. Mikor eljött a kiültetés ideje, a több kosárnyi, irdatlan mennyiségű palántát lovasszekérrel utaztatták a hagymaföldre, két hatalmas hordó vízzel egyetemben, mert minden egyes elültetett palánta tövére egy csupor vizet kellett önteni. Később szerencsére már nem kellett öntözni, a Jóisten adott esőt reá. Merem állítani: olyan vékonyhéjú, finom, édeskés puha hagyma talán még a híres-nevezetes Makón vagy Perecsenyben sem termett! Még most is a számban érzem apám abáltszalonnája és a magunk-termelte finom hagyma utolérhetetlen ízharmóniáját.

A Zágoniaknak a Szentgyörgy-hegyen volt egy-egy darab szőlőse is. Kis kalyiba, „présház" is tartozott a területhez. A házacska körül rengeteg orgonabokor volt, melyek virágzás idején valósággal megrészegítettek kábító illatukkal. A szőlősünk tele volt finom fekete ropogós cseresznyét termő fákkal, a szőlős aljában ribizli és egresbokrok sorakoztak. Apám a szőlős tetejébe ültetett két jegenyefát. Ez a két fa volt a kedvence. Olyan magasra nőttek, hogy a kapunkból elláttunk a tetejükig. Gyerekkoromban édesapám az őszi munkák során sokszor vont csendre intve szeretett fái alá:

– Hallgasd csak Julika, hogy sírnak a levelek, mert el kell menniük.

És én az áhítatos csendben vele együtt hallgattam a kemény, lassan száradó, zsugorodó levelek surrogó zokogását.

Szomorú sorsra jutottak apám kedvencei. Már rég elkobozták tőlünk, nem volt a mienk az a terület, mégis fájdalmasan érintette az egész családot, mikor a sudár, egészséges jegenyék a Feleki-oldalon eszközölt tájrendezés áldozatai lettek. Még szomorúbb volt az a tény, hogy a fák kivágására pont a férjem kellett parancsot adjon, aki akkor agrármérnökként vezetője volt a feleki tájrendezésnek.

Minden zöldségtermelő saját maga adta el az áruját a piacon. A hóstáti gazdák termelésére, termékük árusítására a jelligeként is alkalmazható négy szempont volt a legjellemzőbb: a tisztesség, a minőség, a tisztaság és a méltóság.

A gazdasszonyok egy-egy alacsonyabb hokkedlin ültek, ropogósra kikeményített habtiszta alsószoknyájukra lágyan borult a fekete rakottszoknya, a derekuknál mellényük alól mereven állt ki az ing keményített fodra. Kendőjük frissen vasaltan, pontosan hajtogatottan fedte hajukat. Körülöttük a mély, nedves tifonnal kibélelt vesszőkosarakban a friss idényzöldségek. Kezük ügyében kis széken vagy ládikón tálkában víz, törlőkendő, kés. A hulladéknak, a levágott hagymaszárnak, borítóleveleknek, sárgarépa zöldjének külön kosár. Árujuk mindig friss volt, az árak méltányosak, mondhatni szabottak, mert a hóstáti asszonyokkal valahogy nem illett alkudni. Nem kofák voltak, hanem büszke földtulajdonosok, akik terményük minőségének tudatában voltak.

Ezek a dolgok valahogy a vérünkben voltak. Anyám sokszor nyilatkozott lenéző, helytelenítő módon azokról a felkapaszkodott naccságákról, akik alkudoztak, fogdosták volna az árut, nem tudtak viselkedni. Románul nem nagyon tudott, családi anekdota lett anyám reagálása egy-egy ilyen válogatós vevő matatására: – Naccsága, trebe vagy nem trebe? Ha nem trebe, akkor hagyja a fekete fenébe, mert összetöri a salátáimat! (A román „trebe vagy nem trebe" jelentése magyarul: kell vagy nem kell?) Ezzel aztán anyám úgy érezte, mindent megmagyarázott.

Már asszonykoromban történt meg velem, hogy a piacon

az egyik hóstáti asszonynál nagyon szép, tömör salátafejeket láttam. Megkérdeztem az árát. Pontosan kétszerese volt a többi asszony salátájának. Csak annyit jegyeztem meg: – Elég sokat kér! Az asszony azonnyomban elment anyámhoz, aki szintén ott árult a piacon, és nagyon elítélően nyilatkozott alkudozás-kezdeményemről, mondván: „A maga lánya ugyanbiza miért hánkolódik?”

A minőségre a hóstátiak tényleg nagyon vigyáztak, tulajdonképpen saját érdekük volt, hogy ezt egyék. Az csak természetes, hogy a tisztaságra ügyeltek. Nálunk péntek délutánonként volt a kosármosás ideje. Akkor kisúroltak minden kosarat, felakasztották őket, hogy teljesen kiszáradjanak. A kosár bélelésére, az áru befedésére használt tifont (gézkendőket) kifőzték.

A zöldségtermesztésnek elsőrendű feltétele a jó, zsíros föld és a rendszeres öntözéshez szükséges bőséges vízmennyiség. Mikor a Malomárokról, annak gazdasági szerepéről írnak, a legtöbbször kifelejtik a zöldségtermelők számára nélkülözhetetlen, áldásos jelenlétét. A legjobb, legtermékenyebb kertek a Malomárok mentén voltak. Minden gazdának megvolt a maga vízemelő szerkezete, a kupás kerék. A kert öntözése tulajdonképpen amolyan árasztásos módon történt. A lapátokkal ellátott kereket a víz hajtotta, a küllőkhöz illesztett kupák a vízbe merültek, tartalmuk egy vályúba ürült. A vályúból a zöldségágyásokat elválasztó árokba folyt a víz, s amikor elárasztották az egész kertet, lekapcsolták a vályút a kerékről.

Érdekességként említem, hogy a Szamosnak volt egy úgynevezett illegális használója is, a Vágóhíd. Az éj leple alatt számtalan esetben öntötték bele az állatbelsőségeket. Még látványnak is hátborzongató volt, mikor a működő öntözőkerekek magasba emeltek egy-egy bendőt, bélcsomót, nem is említve a fertőzésveszélyt, ami az ilyen romlandó hulladékkal jár. Szerencsére abban az időben mind a folyó, mind a Malomárok eléggé sebes sodrású, bővizű volt, hamar elsodorta a vágóhídi szemetet.

Ezen Malomárok-parti kertek egyike a mienk volt. A Cukorgyár utca 138. szám alatt laktunk – ahogy mondtuk: a strekken (a vasúti síneken) túl. A család a jómódúak közé tartozott, de ezért a jómódért nagyon keservesen meg kellett dolgozni. Öten voltunk testvérek: Ferenc 1928-ban, Mihály 1930-ban, én Julianna 1932-ben, Zsuzsanna 1935-ben, Sándor 1938-ban született. A családban mindenkinek megvolt a maga feladata. A hóstáti gazdáknál nemcsak a felnőttek dolgoztak keményen, hanem a gyerekek is.

Minőségi zöldséget csakis minőségi magból lehet nyerni. A híres-nevezetes téli káposzta magját egy erre szakosodott asszony „csinálta”, és látta el a gazdákat, ahogy mondták: arannyal felérő áron és minőségben. A többi magot a Széchenyi-téren a Bréver-féle magosüzletből vásároltuk. A tulajdonos az üzlete mellett lakott, nagyon jó viszonyban volt vásárlóival. Gyerekkoromban Bréverék tőlünk vették a tejet, mindig szívesen vittem el nekik, mert a néni néha megengedte, hogy hintázzam a szoba-hintán. A tulajdonos testvére, Bréver Lili valamikor apáca volt, természetesen vénkisasszony maradt. Telenként a nagy fagyok idején melegített téglát vitt a hóstáti asszonyok lába alá, hogy ne fázzanak olyan nagyon.

Egy gazdaságban létszükséglet az igásállatok tartása. Természetesen nekünk is voltak állataink. Tehenet a tejszükségletünk kielégítésén kívül a kertgazdaságban nélkülözhetetlen talajjavító, dúsító trágya „gyártására” is tartottuk. Műtrágyát majdnem soha nem használtunk. A talaj nitrátszükségletére babot, borsót vetettek; a régi, érett trágyából lett a porgané, a melegágyak tulajdonképpeni termőtalajára szórt dús tápanyagokat tartalmazó réteg. A már némileg leülepedett trágyából, szalmatörekből rakták meg a melegágy alapját. A fermentálódó komposzt szolgáltatta a szükséges hőt a magok kikeléséhez, a palánták növekedéséhez. A melegágyat deszkapalánkkal kerítették körül, ablakszemekkel ellátott mozgatható farács volt a fedője. Ha túlmelegedést észleltek, felnyitották a tetőt, hogy a föld tudjon szellőzni, lehűlni. Napsütéses időben is felnyitották, még akkor is, ha mínusz fokok járták.

A zöldségtermesztés tulajdonképpen őszi, téli vagy akár tavaszi pihenő nélküli, állandó munkát igénylő tevékenység. A salátamagokat már novemberben elvetették a melegágyba. December derekáig már rendszerint akkorára nőttek a palánták, hogy ritkításra szorult a vetés. Így került a mi karácsonyi asztalunkra is hatalmas tál friss, zsenge salátalevél. Március végén került kiültetésre a salátapalánta; mikor már fejesedni kezdtek, lehetett vinni a piacra. Ősszel elvetették a hagymamagot, márciusban dugdosták el a kerti ágyásokba a piri-hagymát, hamarosan ez is tarkította a piaci választékot. Öt darab került egy csomóba. A primőr saláta után következett a töltikének való melegágyi kelkáposztalevél, s természetesen az ehhez járó friss kapor. A melegágyi kelkáposztának mindig a külső nagy borítóleveleit szedték, hatot egy csomóba. Mikor már keményebbekké kezdtek válni a levelek, a növényt kiültették szabad földre, őszire hatalmas, kemény fejekké fejlődtek. Rendre jöttek a karalábé, a hónaposretek meg a jégretek. Spenótot, sóskát, petrezselyemzöldjét egész télen árultak; az megmaradt, sőt fejlődött a hó alatt is. A kertben hagyták a bimbóskel-kórókat is. Csak akkor és annyit vágtak le, amennyit a napi piac igényelt. A nyári hónapok kivételével savanyított káposztát is árultak: ez a híres, selymes, vékonylevelű hóstáti téli káposztából készült. A hajszálvékony szálakra gyalult káposzta só, kapor, csombor, stb. fűszerekkel a hordóba döngölve a saját levében érlelődött. Volt egy másik savanyítási eljárás is; ha gyorsan kellett az utánpótlás, anyám így csinálta, évek óta ezt a módszert alkalmazom én is, ajánlom a receptet mindenkinek.

A primőrök idejének lejárta után vetették el a kertben a vajbabot. Ez a karós növény a jó földet és a bőséges öntözést annyira meghálálta, hogy a hihetetlenül bő termés láttán mi, gyerekek sokszor elkeseredtünk, hiszen hiába szedtük zsákszámra, csak nem akart ritkulni a tennivalónk. Ennek a fajta babnak, a mi szóhasználatunkkal zöldpaszulynak majd félméter hosszú, jó

másfél-két centi vastag csöveiből oly finom ízű levest, főzeléket lehetett főzni, hogy azt elmesélni nem lehet, csakis ízlelve lehet megérteni.

A kiselejtezett melegágyak tartalmát a kert egyik sarkába hordták. Ebbe a félig-földbe vetették a főzőtököt, amit a hóstátiak nem sokra tartottak igénytelensége, majdnem semmi munkát nem igénylő termesztése miatt. – Eh, ez csak olyan román étel! – fitymálták le. Ezen nézet szerint, bár bérmunkára szívesen alkalmazták a szamosfalvi román embereket, házuk körüli tevékenységüket nem sokra taksálták.

Már említettem, hogy egyik földünk Szamosfalva után, a kaszárnya alatt volt. Apám hajnali háromkor kelt, négyre már kinn volt az Eperjes terén. Én a béresek reggelijével hatkor indultam utána a szekérrel. Szamosfalva lakossága még az igazak álmát aludta. A jó termőföldjükről híres kerteket a dudva, esetleg néhány napraforgó díszítette csak. Mikor mi az üres kosarakkal már jöttünk visszafele, akkor kezdtek ébredezni, néhányan kiültek a ház előtti kispadra, volt olyan asszony is, aki tessék-lássék némi fonómozdulatot is végzett a rokkáján. Neveltetésem és a már akkor sem éppen hallgatagságomról híres igazságkereső természetem miatt felháborodottan kommentáltam a látottakat. Apám mosolygott: – Hagyjad Julika, ha ezek az emberek a magukét dolgoznák, honnan szereznék én napszámost?

Ezek a napszámosok végtelenül igénytelenek, de kedvesek, tisztelettudók voltak. Krumpli és puliszka – ezt a két ételt ették szívesen. Édesanyám sokszor próbálkozott ünnepibb, tartalmasabb ebéddel kínálni őket, a csirkepaprikás láttán elhúzták a szájukat:

– Doamna, ez mi? Ezzel az úri étellel mi nem lakunk jól! Adjon nekünk krumplilevest puliszkával, attól lesz erőnk dolgozni.

A hóstátiak hagyományosan reformátusok, s nagyrészt ők támogatták és tartották fenn a „kétágú templomot”. A templom egyik falán márványtáblába vésett nevek sorakoznak. Olyan lelkészek és presbiterek nevei, akik különlegesen sokat tettek a templom építése, fenntartása és karbantartása érdekében, a gyülekezet életképességének erősbítéséért. Két nevet emelnék ki közülük: Bartos Ferenc és felesége, Dévai Klára neveit. Ők anyai dédszüleim. Az én szüleim is tevékeny tagjai voltak az alsóvárosi gyülekezetnek. Édesapám, Zágoni Szabó Ferenc 1930 és 1940 között a gyülekezet presbitere volt, felesége, édesanyám pedig Bocskai hajdúinak leszármazottja, Hatházi Julianna, a Református Nőszövetség oszlopos tagja volt.

A szocialista városrendezés szétszórta Kolozsvár hóstátjainak lakosságát a modern lakótelepeken, s a néhány megmaradt hóstáti utcában alig áll már olyan ház, ami emléküket, építői szorgalmukat idézné. A monumentális Kétágú református templomot, Kolozsvár legjelentősebb klasszicista emlékét ezért talán még értékesebbnek kell tartanunk, hiszen hajdani közösségének a jellege gyökeresen megváltozott. A városrendezés címén elkövetett dúlás áldozatainak emlékét a templom egyik tornyában kialakított emlékszoba őrzi. A hajdani erős református hóstáti gyülekezet templomával kapcsolatos emlékeit pedig hadd idézzük fel a még élők és emlékezők segítségével.

A dolgos napok után, a vasárnapi istentiszteletre már szombat délután megkezdődtek az előkészületek. A sifonokból, kasztenekből előkerültek a gondosan elraktározott ünnepi öltözetek. Sokórás munkába került, míg minden darabját, a ropogósra keményített alsószoknyákat, a pliszírozott kötényt, a réklit és a gyönyörű habfehér fejkendőt simára vasalták. A bő fekete bársonyszoknya és a mellény nem igényelt vasalást, de azokat is kiakasztották a frissen vasalt holmikkal együtt a „színbe”, szellőzni. A férfiingek, fekete csizmanadrágok, mellények is ott sorakoztak a női ruhák mellett. Ott sorakoztak ragyogóra tisztítva az öltözetet kiegészítő lakkos szárú csizmák is. A női öltözet egyes darabjai természetesen változtak, az ünnepi alkalom, illetve az évszak szerint. Az idősebb asszonyok mindenképpen fekete-fehérbe öltöztek, inkább a fiatal lányok, asszonyok öltözete színesedett az alkalomnak megfelelően. A terjedelmes öltözet csak úgy suhogott, a rézpatkós csizmák büszkén koppantak az ünnepélyesen menetelők léptei nyomán.

Nálunk, vasárnap reggel, mint minden étkezés előtt, édesanyánk asztali áldása után ettünk, s utána felöltöttük az „ünnepit”. Édesapám összegyűjtött bennünket a tornácra, a kalendáriumból felolvasta az aznapra ajánlott igét, majd elővette a tangóharmonikáját vagy a hegedűjét, és azok kísérete mellett elénekeltünk egy zsoltárt. Mikor apánk úgy vélte, hogy családja kellő módon felkészült lelkileg az istentiszteletre, akkor elindultunk a templomba. A mi utcánk feküdt a legtávolabb a kétágú templomtól, hát idejében el kellett indulni, hiszen gyalog mentünk, az út legalább háromnegyed órát tartott. Amint haladtunk a Cukorgyár-utcából a Magyar-utca felé, egyre több templomba igyekvővel találkoztunk. A Szilágyi-vendéglőtől aztán bizonyos meghatározott rend szerint rendeződtek a sorok.

Legelől a fiatal lányok mentek, utánuk a legények. A fiatalokat az idős asszonyok, férfiak, majd a gyermekes asszonyok követték, a sort a férjek csapata zárta. Ez a rend a reformátusoknál kialakult templomi ülésrendben is érvényesült. A szószékkel szembeni első padsorban ültek a lányok. A legények a karzaton foglaltak helyet. A szószéktől balra ültek a férfiak, jobbra a nők. A zárt padsorok előtti kiemelt helyen ültek a presbiterek, másik oldalon a feleségeik. Az úrvacsoraosztáshoz mindig a kijelölt presbiterpár hozta a bort és a kenyeret, melyet egészben, szegetlenül helyeztek az asztalra, csak közvetlenül az úrvacsoraosztás előtt vágták fel megfelelő darabokra.

Templomozás után nem széledt szét a nép, hanem a a presbiterek által gondozott parókia gyönyörű udvarán, ill. kertjében gyűltek össze beszélgetni a lelkésszel, vendéglelkészekkel, teológusokkal és egymással. Édesapám,

„Juli a vele született tehetséggel, vonzó egyéniségével, kifejezések és mozdulatok sokféleségével valóban mindig „szi-porkázott”, s az elmúlással együtt járó szomorúság helyett úgy marad mivelünk, mint amilyen ő a valóságban volt: hihetetlen életerővel megáldott teremtmény, akit az Úristen is jókedvében alkotott!” (Így emlékezik rá Molnár-Veress Pál lelkész)

bár iskolázottsága csak az abszolválásig (kisérettségiig) terjedt, elismert, szeretett tagja volt a közösségnek. Évekig volt a gyülekezet presbitere, elnöke volt a Kolozsvári Hóstáti Egyletnek, elnyerte az aranykalászos gazda címet, s mint ilyen, az EMGE tagjaként ő volt egyike azoknak a kedvezményezetteknek, akik sorvetőgépet kaptak a Magyar Államtól. Népszerűségét emelte, hogy tagja volt a szaktanár vezette Kalandos Társaságnak is (hivatalos nevén egy 1587-ben alakult Külmagyar-utcai Földészek Kalandos Temetkezési Társulata), mely minden jeles ünnepen fellépett, s köszöntötték énekkel névnapjukon a nevezetesebb embereket. De nemcsak ők remekeltek; az egyházi, nemzeti ünnepeken felléptek az iskolások is. A Magyar-utcai Református Elemi Iskola (becenevén Hóstáti Egyetem) – szintén remek kórussal dicsekedhetett. A Rákóczi-indulótól kezdve énekeltük az összes ismert megzenésített Petőfi-verset, és természetesen a zsoltárokat, a templomi énekeket mind.

Ez volt a második világháború előtti helyzet. Az azt követő földreform, majd a nagy kollektivizálási láz minden szorgalmas gazdát tönkretett.

A diktátor őrületének, hajlongó szolgahadának, a nemzedékeken át táplált dühödt román nacionalizmusnak, Erdély végleges és teljes magyartalanítása nyilvánvaló szándékának esett áldozatul a Hóstát, benne a hóstátiak, s velük együtt Mátyás Kincses Kolozsvárja. A 70-es évek második felében történt végleges felszámolása, meghitt családi házainak földdel egyenlővé tétele sok hóstáti magyart kergetett az öngyilkosságba, másokat szerte a nagyvilágba. Néhányan közülük itt élnek, közöttünk.

Valaszkai (szül. Zágoni Szabó) Julianna – Julika
beszélgető társa az ugyancsak kolozsvári
származású és sölvesborgi Tóth Ildikó.

A képsorozatot Szilágyi Enikő készítette. (Tångagärde, 2013)

Egy egész nap tartó intenzív és kimerítő gyűlés után egy „Bay Alex”-sapka és vicces viselője is elég volt arra, hogy Juli humoros hangulatát telibe találja. Hiába na, akkoriban, a 2010-es években a jól végzett munka utáni kellemes együttlétek, énekelgetés, de mindenek fölött a jó baráti hangulat volt az, amit minden résztvevő átérzett és szívében magával vitt. (Sebestyén Gábor orsz. főfelügyelő emlékezése)

MÉLTATÁS Ifj.VASZI ÁRPÁD DÍSZOKLEVELE MELLÉ

Az útra készülő vándor, ha messze idegenbe készül, s elindul Csíkból, felkapaszkodik a Hargitára, s egy szusszanásnyi pihenőre magáll. A szerpentinek alatt elnyújtózik a város, Szereda, szemközt még látja a Kis- és Nagysomlyó közötti hegygerincet, ahova minden esztendőben pünkösd nagyszombatján százezrek gyűlnek össze imádkozni, s úgy kérik, csak még egyszer énekelhessék: „Hazajöttünk, megáldott a csíksomlyói Szűzmária!”

Te is így indultál el valamikor odahazulról, s bizony sajgott iszonyatosan a szíved, amikor kis családod és szüleid ott maradtak az egyre távolodó hegyek szorításába, a leült ködben.

Nem is olyan régen életrajzodban írtad le bizony életveszélyekkel teli utadat, s végül megérkezésedet az ismeretlenbe, majd beilleszkedésedet, az otthonhagyottak utánad érkezését, új otthon alapítását, új ismeretek szerzését, munkahelyet, itteni magyarokkal s az itteni magyar egyházi közösséggel való találkozásotokat.

De hiszen most nem elmenetelről vagy nyugdíjazásról, valaminek az összegzéséről és végéről beszélünk, hanem valaminek az eléréséről. Elértél egy lépcsőfokot, mely után nyilvánvalóan csak további lépések, újabb kihívások és sikerek következhetnek. Ehhez a további úthoz kívánunk Neked és Családod minden tagjának sok-sok kitartást, erőt és sikereket!

Díszokleveled csupán jóleső jelzése az eddig elért sikereknek, de elsősorban hála és köszönet azért, amit hivatásos munkahelyeden túl az itteni magyar egyházi közösségért tettél és teszel. Köszönjük alaposságodat, pontosságodat, megbízhatóságodat, amit mind a nyilvántartásban, mind honlapunkban nyújtasz kinézetelben és tartalomban egyaránt. Külön köszönet és megbecsülés illessen az Új Kéve szerkesztése műszaki hátterének biztosításában, az ezzel járó programok beszerzésében, telepítésében, gondozásában és karbantartásában nyújtott segítségedet.

Kívánunk sok sikert, erőt és kitartást, főként jókedvet a miérettünk, s az egész közösségért végzett munkádban! Szeretettel és nagyrabecsüléssel:

Lőrincz Attila lelkipásztor

Herczeghné Dr. Juhász Edit országos főfelügyelő

MÉLTATÓ SZAVAK TÓTH ILDIKÓ DÍSZOKLEVELE MELLÉ

Tóth Ildikó neve – fogalom. Nemcsak svédországi egyházi és világi közösségeinkben, de 2007-ben megjelent „Múltbanéző”, azt 2011-ben követő „Ajtó, ablak nyitva van...” című köteteit ismerők, de leginkább a tíz éve, 2013-ban „Méráról csak álmodom” címmel megjelent könyvének széles olvasói köre által is. Könyve részben monográfia, az Erdélyi Mezőség peremvidékéről, a Kalotaszeg egy századdal ezelőtti életéről, de benne felmenőiről szólva családregény is, a benne oktató és nevelő Tamás tanító-dinasztiáról, közöttük lelkészekről, de végül egy rendhagyó szakácskönyv is arról, hogy a lelkiek mellett milyen testi táplálékot kaptak nagyszüleik nemzedékétől.

Tóth Ildikó 1987 óta Svédországban él. Egyidőben érkezett egyházi közösségünk ötvenhatosai utáni, legszámottevőbb rétegével, az „erdélyi hullámmal”. Szinte kezdettől fogva az újonnan jöttekkel kibővült egyházi közösség országos főjegyzője lett, s ebben a tisztségében az utóbbi években mint tiszteletbeli főjegyző szolgált egészen mostanig. Megbízhatósága példanélküli volt.

Díszoklevél

Tóth Ildikó Irma

Most, amikor átnyújtjuk e díszoklevelet, legismertebb könyvének zárósoraiból idézünk:

„Megboldogult nagyszüleim háza, telke, idegen kézre került. Nélkülünk, hajdani boldog lakói nélkül elhagyatottnak, üresnek tűnik. Azért titkon remélem, hogy ez az öreg ház emlékszik még az onnan szétrajzó, az onnan ma is emberi melegséggel táplálkozó egykor boldogan zsivajgó gyerekhadra, mely immár csak álmodozik azokról a „régi szép időkről”. Méráról én is már csak álmodom.

Ugyanígy, szívünk melegéből, hálásan köszönjük Istennek, s kegyelme által Tóth Ildikónak sok évtizedes közöttünk végzett munkáját, áldozatos szolgálatát, s ha most személyesen nem is, de közénk álmodjuk, s nagy szeretettel és nagyrabecsüléssel öleljük őt!

Lőrincz Attila lelkipásztor

Herczeghné Dr. Juhász Edit országos főfelügyelő

Mohácsi Zoltán

DILEMMA?

A múlt év nyarán találkoztam egy olyan könyvvel, melynek igazi reklámot a tusványosi beszéd csinált! Meghallgattam a miniszterelnök úr beszédét, mely a migrációról szólt, konkrétan a kulturális különbségekről. A téma *Jean Raspail: A szentek tábora* című könyv apropóján került szóba, mely könyv ötven évvel ezelőtt, 1973-ban jelent meg első alkalommal.

Megdöbbentett, hogy Franciaországban tulajdonképpen ugyanaz zajlik, mint itthon (Magyarországon vagy akár Svédországban – Szerk. megjegyzése): értelmiségiek, politikusok sietnek bebizonyítani, hogy olyan, hogy francia nemzet (vagy legyen dán nemzet, bolgár nemzet, német nemzet stb.) nem létezik. 2010 elején Eric Besson francia kulturális miniszter mondta: „Franciaország nem egy nép, nem egy nyelv, egy terület vagy egy vallás, hanem népek konglomerátuma, amelyek együtt akarnak élni. Nincs tősgyökeres francia, csak a fajkeveredés Franciaországa létezik. Mi mindannyian kevert fajúak voltunk…”.

Íme, ők a tősgyökeres franciák! Nincs semmi olyan tényező, amely alapján kevert fajúaknak lehetne minősíteni őket. Igaz, hogy Franciaország a frankok, burgundok, vikingek, vizigótok, germánok, majd elzásziak, baszkok, katalánok, valamint lotaringiai és Venaissin grófsági zsidók, korzikaiak, flamandok, bretonok, provence-iak, skótok, savoyaiak, okcitánok, és végül olaszok, spanyolok, lengyelek és portugálok nagyszerű és áldásos keverékének terméke, amelyek mind egy gall-római mártásban olvadtak össze, de ez Európa volt. Semmi más, csak Európa.

Az Európán kívüli országokból Franciaországba irányuló tömeges bevándorlás a legjobb esetben is csak ötven évre nyúlik vissza.

Én cigány vagyok. Meg zsidó. Valószínűleg sváb is. Feleségem egyértelműen kun. De mindketten magyarnak valljuk magunkat.

Amikor két kultúra egymás mellé sodródik, tisztázni kell, mi az amit egymással létre fognak hozni, mik az elvárások, hol vannak a határok, mi lesz az ügymenet, hogyan kezelik a gazdasági ügyeket, stb. Minél távolabbi a viszony: család, tájegység, nemzet, és így tovább, a kultúrális különbség annál nagyobb lesz. Adott esetben szakadékká tágulhat. Adott esetben egy kompromisszum önfeladást jelent. Önfeladással pedig semmilyen eredmény nem elérhető.

Valós dilemma: meddig tart a segítségadás kötelessége, mennyire kell kiszolgálni a reménytelenség gyermekeit? Illetve mi van a nemet mondás után? A tudat, hogy halálra ítéltünk ki tudja mennyi embert? Vagy a bizonyosság, hogy ha nem állítjuk meg a dagályt, abba pedig mi halunk bele? Kötelességünk-e a szeretet nevében öngyilkosságot elkövetni?

Hogy valóságközelibb formában beszéljünk: Élsz egy házban a hegyoldalon, a csúcs közelében. Lent köröskörül árad a folyó. Emelkedik a vízszint, pusztul minden. Akik ott éltek, és még mindig élnek, nagyjából mindenüket elvesztették. Jönnek felfelé, mert élelemre, tiszta vízre, asszonyra és békességre van szükségük. Neked, ott e hegyoldalban álló házadban még mindez a rendelkezésedre áll. De ha felér a szükségben levők tömege, neked annyi. Ennyi embert nem tudsz megsegíteni, kiürül az éléstár, elfogy a vízkészleted… A kötélhez nyúlsz, hogy felkösd magatokat vagy a fegyverhez, hogy megállítsd az éhező csoportokat? Az életedet adod fel vagy az elveidet? S vajon jobban ragaszkodsz az elveidhez mint az asszonyod és a gyermekeid életéhez? Kemény…

Vagyis van-e joga védekezni annak, aki megvédhetné azt, aki és ami hozzá tartozik? De egyáltalán elvehető-e a védekezésre való jog? Avagy kötelessége-e a múltja, a bűnei miatt a Nyugatnak, a fehér embernek permanensen bocsánatot kérnie a puszta létezéséért is?

Gondolkodtál már azon az ellentmondáson, hogy ha minden ember egyenlő, ha nincsen semmi különbség ember és ember között, ha a faji megkülönböztetés a világ legrosszabb dolga, akkor vajon a fehér rassz miért lehet mégis a legrosszabb mind közül? Miért kell letérdelnie a BLM követelésére a rasszisták előtt a rasszizmusa miatt? S miért nem érti és érzi a különbséget az önfeláldozás és az önfeladás között? Egészen biztosan érti és érzi. Csak nem meri érteni és érezni.

Raspail a könyv előszavában ezt mondja: „Kiviláglik, hogy ezek az emberek, jobb- és baloldaliak egyaránt, részt vesznek vagy részt vettek az ország kormányzásában vagy a véleményformálásban. Kettős beszédet alkalmaznak: az egyik a nyilvánosságnak szól és fennen hirdetett, a másik személyes és rejtett, mintha kettős lelkiismeretük lenne. Volt alkalmam magánbeszélgetéseket folytatni erről a témáról egy-egy miniszterrel, egyik-másik igazgatóval, vagy akár tanácsadóval is, akiknek világos és egyértelmű kijelentései szöges ellentétben álltak hivatalos álláspontjukkal, az általuk kidolgozott intézkedésekkel és döntésekkel. (Mert) ők az állam szolgálatában állnak…

Úgy vélem, hogy amennyiben szembefordulnának a médiával, a szórakoztatóiparral, a művészvilággal és az emberi jogi aktivistákkal, az egyetemi oktatókkal, a tanárokkal, a szociológusokkal, az irodalmárokkal, a jogászokkal és a reklámiparral, a balos keresztényekkel és a püspöki karral, a tudósokkal, a pszichológusokkal vagy a humanitáriánus, politikai, egyesületi vagy szövetkezeti aktivisták seregével, és még folytathatnánk, ezzel abban a pillanatban aláírnák saját politikai halálos ítéletüket. S ezért hagyja „fehérember-szerte” eluralkodni a nevetséges, képtelen, tragikus nézeteket: azt hiszi, embertelenné válik, ha nemet mond.

Azért hiszi ezt, mert a rajta lévő nyomás ezt sugallja. S ha nem is hisz önnön embertelenségében, a józan ész megtagadásában, az érdekeit foggal-körömmel védi. Raspail szavaival: „Ugyanis szemben, a túloldalon, a saját nemzetünkből származó félelmetes falanx maradéktalanul elkötelezte magát a Másik önkéntes szolgálata mellett: a BIG OTHER… A Big Other lát titeket. A Big Other figyel titeket. A Big Other ezer hangon szól, s mindenütt van szeme és füle. Ő az uralkodó Gondolat. Beférkőzik az emberek elméjébe. Behálózza a jótékony lelkeket. Kétségeket ébreszt a legéleslátóbbakban is. Semmi sem kerüli el a figyelmét. Nem enged ki semmit a kezei közül. Az Ő szava mindenekfelett áll. És a derék nép követi – hipnotizálva, elkábítva.

Azért és emiatt tudja a nyugati világot sakkban tartani a politikai korrektség. Semmi köze nincsen sem a szeretethez, sem a filantrópiához. Amit akar, azt diktatórikusan valósítja meg, rákényszeríti a társadalmakra. Amelyek aztán a permanens agymosás miatt egy idő után visszhangozzák az eszementségeit.

(A Brian élete című film híres jelenete, amikor az egyik főszereplő férfi kijelenti, hogy innentől őt tekintsék nőnek. Ez egykor éles paródia volt, amin mindenki nevetett. Hahaha, hogyan is lehetne egy férfi nővé, hogyan hordaná ki a gyerekét, szatyorban? Mára azonban komolyan vett vérvalóság a probléma. S homofób gyalázatos, aki nevet rajta és nem veszi komolyan. Hahaha!)

Bár a politikai korrektség a szeretetre hivatkozik, de munkamódszere megegyezik a Give Peace A Chance című dal refrénjének a fordításával: „Őrizd a békét, és harcolj velünk…” De volt ennek egy másik változata is: „Csinálunk mi itt olyan békeharcot, hogy kő kövön nem marad!”

Abban a biztos tudatban, hogy fajgyűlölő, rasszista kizárólag a fehér ember lehet, mit szólnál mondjuk egy ilyen jelmondathoz: „A fehér élet számít!” Ez rögtön és azonnal odakerülne „Az ember bőrszíne fehér!”-típusú vélekedések mellé.

Egy kis kitérő: A covid ellen azonnal védekezni kezdett Európa. Egy vírussal szemben miért volt fontosabb az ő élete? Az egyik esetben miért jogos az önvédelem, a másik esetben miért kizárt?

A KÖNYV TARTALMA

A történet egyszerű: Indiából száz hajó útnak indul Európa felé, a fedélzetén közel egymillió jólétet keresővel, a Gangesz gyermekeivel. (A Gangesz csak fedőnév,

hiszen mindenki tudja, a muzulmánokról van szó.) Az újságok hamarosan az utolsó remény armadájának hívják a karavánt. Számukra ez az utolsó remény. Vagyis ha nem fogadják be őket, nem marad semmi reményük.

A regény háromnegyede az armada útjával, és aközben Franciaországban zajló eseményekkel foglalkozik, az utolsó negyed azzal, mi történik, miután partot ér az armada.

Az út során az történik, ami történt 2015-ben: össznépi kiállás az „armada” utasai mellett, politikusok, vallási vezetők, a kultúra képviselői, újságírók, mindenki a szolidaritását, a befogadás, a letelepítés szükségességét hangoztatja. Egy pillanatig el nem gondolkodva azon, hogy vajon az utasok milyen céllal jönnek, milyen eszközeik vannak és ők hogyan képzelik új honuk foglalását? Ahogyan azon sem, mi lesz akkor, ha itt lesznek, itt laknak? Hogy ki fizeti a révészt, az egyértelmű: nekik nincsen semmijük, csak a rongyaik és az életük.

A való élet, a francia állampolgárok realitásérzéke miatt (gyakorlatilag kiürül Dél-Franciaország) aztán pillanatok alatt összeomlik a társadalom. Pár nap kérdése az egész. Megszűnik az ellátás, felbomlanak a rendvédelmi szervek, semmivé lesz a katonaság. Eszement emberbaráti indokokból, szabaddá lesznek a köztörvényes rabok, portyázó bandák kezdenek szabadrablásba, szabad gyilkolásba, szabad mindenféle erőszakba. Nincs ok, hogy miért ne tegyék.

A francia vezetés egy része csak a legutolsó pillanatokban néz őszintén szembe azzal, ami történik és történni fog. De akkor már késő. Nagyon. Minden eldőlt. Különösen, hogy már Londonban és Európa több országában is mozgolódnak az ottani kisebbségek. A végső kicsengés keserű és tragikus Európára nézve.

A szerző távolságtartó, és alapvetően Franciaország, a francia nemzet, Európa pártján áll és tragédiának éli meg az európai kultúra összeomlását. A politikai korrektség számára viszont a nemzet szitokszó, a nemzeti kultúra majdnem rasszizmus, és ez a távolságtartó krónikás azt sugallja: a nincstelen, nyomorgó, bűzlő, éhező tömeggel szemben teljesen jogos lett volna a fegyveres védekezés. Hogy jó lett volna, ha akad, aki be meri vállalni, akinek beveszi a gyomra, hogy sortűzzel, bombákkal védekezzen a szegénység ellen. De nem akadt. Ezért megszűnt Franciaország. Mármint a régi formájában. Mármint a regényben.

Sokat gondolkodtam ezen. Te hány hajléktalant fogadnál be az otthonodba? S ha többet, mint akiket el tudsz látni, akkor annak van-e bármilyen értelme? S ha akit beengedtél, szó nélkül nyúl a hűtődbe, fekszik az ágyadba, használja a mindenedet, amit csak talál, mosolyogva, bátorítva hagyod? Illetve: megvédenéd-e támadó nyomorgókkal szemben is a családodat, a szeretteidet, a barátaidat, a városodat, vagy szó nélkül hagynád, hogy megöljék, birtokba vegyék mindazt, akit és amit szeretsz?

Raspail nagyon érdekes eszközzel él a nincstelen, nyomorúságos tömeg leírására. Az utazás végére még megmaradt nyolcszázezer indiai arctalan. Nem gonosz ez a tömeg. Nem akar vért, nem akar pusztítást. A szerző a tudatlanságot és az ösztönösséget nem teszi cseppet sem vonzóvá, hiszen az igénytelen tömeg csendben utazik a húgytól és fekáliától, a melegben izzadó testek bűzétől kísérve a hajókon. És szeretkezik, bátran, gátlások és szégyenérzet nélkül. Mi mást is tehetne unalmában?

De (a partraszállás után) akaratlan is öl, eltapos, átgázol és pusztít, amerre jár. Mint egy kisgyermek, aki még képtelen felmérni az erejét és a tetteit a virágos és a zöldséges kertben. Ráadásul Raspail azt is érzékelteti, hogy akarják a bőséget, a gazdagságot, az ellátottságot, de elutasítják a segítséget. Úgy gondolják, hogy a tengernyi nélkülözés után mindez jár nekik. Fel sem merül bennük, hogy Franciaország nem az ő tulajdonuk. Nem gonoszok, nem elvetemültek, csak egészen másképpen gondolkodnak. Van min gondolkodni… Vagy nincsen?

*

2022 augusztus vége felé, nemzeti ünnepünk előtt pár nappal... Rettentő a kánikula. Csendben, szenvedve izzad a város. Ma jártam a Belvárosban, a Szabadság-téren. Tele volt turistákkal, és számomra is meglepetésekkel. Átalakult. Nagyon szép.

Barátommal arról beszélgettünk a múlt héten, hogy nagyon nagy a baj a világban, olyan kis összeomlás szélén valónak látszik. Cseppet sem fest derűsnek, gondtalannak és gazdagnak a jövő. Nem vagyunk pesszimisták. Csak valahogyan nem tudunk optimisták lenni. Mindkettőnknek vannak gyerekei, akik még nem éltek eleget, nekem már unokám is. De valahogy nem kívánjuk nekik azt a jövőt, ami most kinéz.

Miközben a Belvárosban esznek, isznak, fotózgatnak a turisták (és mi is voltunk idén más városban enni, inni, fényképezni...) Élveztük, hogy élünk. S a téren a zenekar mindvégig játszotta a térzenét…

mohabacsi

Az interneten „kommentként” talált fenti írásnak az Új Kévében való közléséhez engedélyt szerettünk volna kérni a szerzőtől, s a következőt találtuk:
„Hosszan tartó, súlyos betegség miatt, 2023. február 9-én, ötvenkilenc esztendős korában elhunyt Mohácsi Zoltán országos versenybíró, a Dél-dunántúli Regionális Judo Szövetség bíróbizottságának vezetője...” Isten nyugosztalja.

MEDGIVANDE

till avgiftshjälp
till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige
(HOZZÁJÁRULÁS az
egyházfenntartási járulék levonásához
a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség javára)

Härmed ger jag mitt medgivande till avgiftshjälp till Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige att genom Skatteverket från och med nästa år och tillsvidare dra av 1 % kyrkoavgift beräknad på min kommunalt beskattningsbara förvärvsinkomst.
(Ezennel hozzájárulok, hogy a svéd Adóhivatal 1% -os levonást alkalmazzon jövedelmemből a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség javára)

Namn: _____
(Név)
Personnummer: _____ - _____
(Személyi szám)
Adress: _____
(Cím) Gata (Utca) / nr (Házszám)

Postadress: _____ _____
(Postai cím) Postnr (Irányítószám) Ort (Város)

_____ _____
Datum (Dátum) Underskrift (Aláírás)

Skicka medgivandet till (A hozzájárulást az alábbi címre kell elküldeni):
Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136
För att gälla kommande inkomstår måste medgivandet vara insänt **senast 31-e oktober året innan**.
(Ahhoz, hogy a következő évtől érvényes legyen, a hozzájárulást **legkésőbb folyó év október 31-ig** kell beküldeni.)

Medgivandet är giltigt till det återkallas. Blankett för återkallelse
begärs från och sändes in till Pastorsexpeditionen:
A hozzájárulás visszavonásig érvényes. Felmondási űrlapot
a Lelkészi Hivataltól lehet kérni és oda visszaküldeni:
Ungerska Protestantiska Samfundets Pastorsexpedition, 523 98 HÖKERUM, Tångagärde 136.

Information om statligt stöd i form av avgiftshjälp från Skatteverket, 1% avgift till trossamfund

Den Ungerska Protestantiska Samfundet i Sverige är ett registrerat trossamfund och är godkänt av regeringen för att du ska kunna betala din medlemsavgift via skattsedeln.

Lag (1998:1593) om trossamfund

1 § Bestämmelser om religionsfrihet finns i regeringsformen och den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

2 § Med trossamfund avses i denna lag en gemenskap för religiös verksamhet, i vilken det ingår att anordna gudstjänst.

3 § Ingen är skyldig att tillhöra något trossamfund. Ett avtal eller löfte som strider mot denna bestämmelse är ogiltigt.

4 § Barn som har fyllt 12 år kan inte inträda i eller utträda ur ett trossamfund utan eget samtycke.

Statlig hjälp med avgifter till registrerade trossamfund

16 § Svenska kyrkan har rätt till hjälp av staten med bestämmande, debitering och redovisning av avgifter från dem som tillhör Svenska kyrkan samt med att ta in avgifterna. Även andra registrerade trossamfund kan beviljas sådan hjälp. Bestämmelser om förfarandet meddelas i särskild lag.

Regeringen beslutar att ett annat registrerat trossamfund än Svenska kyrkan skall få sådan hjälp. Regeringen får besluta att ett trossamfund som har beviljats hjälp inte längre skall få det. Hjälpen får lämnas endast till ett trossamfund som

1. bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på, och
2. är stabilt och har egen livskraft. Lag (1999:956).

Avgiftshjälp (uppbördshjälp)

1. Registrerade trossamfund kan få hjälp av staten (Skatteverket) med bestämmande, debitering och redovisa avgifter till trossamfundet. Det är regeringen som fattar beslut om avgiftshjälp.

Du som är medlem i något annat trossamfund än Svenska kyrkan kan betala din medlemsavgift via skattsedeln. Det innebär att arbetsgivaren gör ett förhöjt skatteavdrag i samband med löneutbetalningen och att Skatteverket sedan betalar ut medlemsavgiften till trossamfundet. Trossamfunden bestämmer själva hur hög avgiften (i procent) ska vara.

Hur samtycker du?

Du kan lämna ditt samtycke genom att fylla i och signera blanketten Medgivande till avgiftshjälp som ska skickas till pastorsexpeditionen. Samtycket gäller sedan tills vidare.

Om du vill ta tillbaka ditt samtycke eller säga upp ditt medlemskap måste du vända dig till trossamfundet och fylla i och signera blanketten Återkallelse. Du har rätt att få en skriftlig bekräftelse om när din återkallelse är registrerad hos trossamfundet.

Om du anser att du felaktigt har blivit tvungen att betala en avgift ska du i första hand vända dig till trossamfundet, som kan undersöka om det finns fel i samfundets rapportering till Skatteverket.

Om du och samfundet är överens om att avgiften ska tas bort skickar samfundet en rättelse till Skatteverket, som tar bort avgiften. I de flesta fall tar Skatteverket bort avgiften innan slutskattebesked skickas ut. Om slutskattebeskedet har skickats gör Skatteverket rättelser genom att räkna om den slutliga skatten.

Hur hanteras avgiften?

Avgiften hanteras som en skatt. Det innebär bland annat att den ingår i preliminär och slutlig skatt och tas ut för ett helt år i taget. Det är situationen den 1 november som avgör om du ska betala avgift till trossamfundet för det följande kalenderåret.

Skatteverket betalar ut avgiftspengarna till respektive samfund. Under inkomståret får samfundet ett förskott som slutregleras när beskattningen är klar. I början av december varje år skickar samfunden in en datafil till Skatteverket med personnummer på alla som ska betala avgift nästa år.

Samtycke som lämnas till trossamfundet fram till 1 november 2021 innebär att avgiften för inkomståret 2022 (som deklareras 2023 maj) betalas till trossamfundet.

Återkallelse blanketten för utträde som lämnas in fram till 1 november 2021 betyder att avgiften för inkomståret 2021 (som deklareras 2022 maj) betalas till trossamfundet. Avgiften för inkomståret 2022 (som deklareras 2023 maj) gör Skatteverket inget förhöjt skatteavdrag och någon avgift betalas inte till trossamfundet.

Tájékoztatás az 1%-os egyházfenntartói járulék levonásáról

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség a svéd kormány által elismert, bejegyzett vallási felekezet, így Ön az egyházfenntartási járulékát az adóbevallásán keresztül fizetheti.

Állami hozzájárulás az egyházfenntartási járulék kezelésére

Ez azt jelenti, hogy a Svéd Adóhivatal a felekezet javára 1%-os adólevonást alkalmaz az Ön jövedelméből.

Hogyan lehet hozzájárulni?

Hozzájárulását a lelkészi hivatalba küldendő Támogatási hozzájárulás űrlap kitöltésével és aláírásával adhatja meg. A hozzájárulás ezután visszavonásig érvényes.

Ha szeretné visszavonni hozzájárulását, vagy tagsági viszonyát meg kívánja szüntetni, fel kell vennie a kapcsolatot a felekezettel, és ki kell töltenie és alá kell írnia a Felmondási űrlapot. Önnek joga van írásos visszaigazolást kapni arról, hogy a visszavonás mikor került bejegyzésre a felekezetnél.

Ha úgy gondolja, hogy a járulék tévesen került levonásra, először is a felekezethez kell fordulnia, amely kivizsgálja, hogy hibás adatokat jelentett-e a svéd adóhivatalnak.

Ha Ön és az egyház egyetértenek abban, hogy a járulékot tévesen vonták le, a felekezet helyesbítést küld a Svéd Adóhivatalnak, amely korrekciót hajt végre.

Hogyan történik a járulék kezelése?

A járulékot adóként kell kezelni. Ez azt jelenti, hogy ezt az adóhivatal vonja le a bevallott személyi jövedelem alapján adóbevalláskor. Minden évben a november 1-jei állapot dönti el, hogy a következő naptári évre kell-e járulékot fizetni.

A 2021. november 1-ig leadott belépési nyilatkozat azt jelenti, hogy Ön először a 2022-es év jövedelmére vonatkozó járulékot fogja befizetni. (Ezt az adóbevallást 2023 májusában adja le az adóhivatalhoz.)

A 2021. november 1-ig benyújtott felmondási nyilatkozat azt jelenti, hogy Ön a 2021-es év jövedelmére vonatkozó járulékát még a felekezetnek fizeti be (ezt az adóbevallást 2022 májusában adja le az adóhivatalnak). A 2022-es év jövedelme után már nem fizet járulékot (ezt az adóbevallást 2023 májusában adja le az adóhivatalnak).

Önbeteljesítő jóslat

„Jean Raspail francia író és világutazó 1973-as mesterműve azon kevés irodalmi remekek egyike, amely az évek során önbeteljesítő jóslattá vált. A Szentek Tábora stílusa nem finomkodó, egy húsbavágó kérdésről kendőzetlen őszinteséggel ír. A modernkori népvándorlás hajnalán hirtelen felértékelődött mű a 2015-ös migrációs válság mechanizmusát, lefolyását – egyáltalán: bekövetkeztét – modellezte le tökéletesen, közel fél évszázaddal azelőtt, hogy mindez ténylegesen megtörtént volna. Az egyik alapélménye pontosan az lesz a könyvet kézbekapó olvasónak, hogy „gyanút fog", hitetlenkedve forgatja a lapokat egymás után, hiszen a történet számos párhuzamot tartalmaz az elmúlt kevesebb mint tíz év eseményeivel.

A Szentek Tábora a 2015-ös migrációs válság kitörése után fogalom lett. A regény tökéletes pontossággal mutatja be azt, hogy Európa miként ássa meg a maga sírját akkor, amikor a harmadik világ flottái kéretlenül sétálnak be ajtaján. Raspail műve igazolja, hogy már 50 évvel ezelőtt is meg lehetett jövendölni mindazt, ami az ezredforduló után – beleértve napjainkat is - Európában történik majd." Mielőtt ízelítőül néhány oldalt tallóznánk a könyvből, lapozzunk az 1982-es kiadás utószavához.

Ötven évvel ezelőtt írtam meg *A szentek tábora* c. könyvet. Nem voltam, és most sem vagyok társadalomkutató, sőt, a jövő kutatója sem. Egyszerűen regényíró vagyok, akinek 1972 egyik reggelén, a Földközi-tenger partvidékén fekvő otthonában látomása volt. Ezt valamilyen túlvilági erő diktálta, olyan magas helyről jött az ihlet, amit nem mernék megnevezni.

Láttam őket! Egymillió szegény nyomorultat, akiknek egyetlen fegyverük a gyengeségük és a tömegük. Eluralkodott rajtuk a nyomor, szemmel láthatóan éhező fekete és barna gyerekek lógtak rajtuk, és készen álltak arra, hogy a partjainkra lépjenek. Ha beengedjük őket, azzal saját pusztulásunkat idézzük elő. Ha elutasítjuk őket, azzal ők pusztulnak el.

Amikor a könyv első kiadása napvilágot látott, negatív fogadtatásban részesült. A könyv végén szereplő megadás nem gyakorolt hatást a kritikusokra. „Rasszistának" bélyegeztek, ami a túlérzékeny és teljesen vak nyugati világ legsúlyosabb átka, azé a Nyugaté, ami még nem értette meg, hogy a fehérek – egy olyan világban, ami kicsi lett a lakói számára – mostanra kisebbségbe szorultak, és a többi faj szaporodása a mi fajunkat, az én fajomat visszafordíthatatlanul kihalásra kárhoztatja a következő évszázad során, amennyibem továbbra is makacsul ragaszkodunk jelenlegi erkölcsi elveinkhez. Ezek természetesen szörnyűséges szavak voltak, én pedig türelmesen vártam, hogy mikor kísérnek máglyára.

Idővel azonban furcsa dolog történt. Fokozatosan megbocsátottak nekem ezért a regényért, ami úgy tűnt, önálló életre kel, mivel a hírét az olvasók terjesztették egymás között, a felháborodott közvélemény helytelenítő hallgatása ellenére. Titokban társadalomkutatók, írók és politikusok is segítették a terjesztését. Mindenki, aki számít Franciaországban – a baloldaliaktól kezdve egészen a jobboldaliakig – A szentek tábora c. könyvet kezdte olvasni, a köztársasági elnököt is beleértve. Ezt persze nem ismerte el, mintha egy gonosz, de életbevágóan fontos tettre kényszerült volna. Bár erre nem tudok magyarázatot adni, számos külföldi kiadás bukkant fel világszerte, főleg nem hivatalos kiadások formájában, kivéve talán az Egyesült Államokat, ahol meglepődve láttam, hogy több ismert magazin és újság kedvező véleménnyel volt a könyvemről.

Amikor pedig Ázsia, Európa és az Egyesült Államok partjainál emberekkel teli hajók jelentek meg, hasonlóan ahhoz, amit évekkel korábban papírra vetettem, amikor cáfolhatatlan statisztikák bizonyították, hogy szárazföldi határainkon rés keletkezett az Egyesült Államokban és Európában, és ezek az emberek vég nélküli áradatként, tízmillió számra hatolnak be országainkba. Amikor a lassú és daganatszerűen burjánzó nagylelkűség, ami csupán az együttérzés félrevezető és halálos formája, átvette az uralmat a nyugati emberek lelkiismerete felett, amikor végleg nyilvánvalóvá vált, hogy a jövőben a lényegi és alapvető, ember és ember közötti különbségek tagadása kizárólag saját egységünk elpusztítását eredményezi, akkor végül az emberek lassan kezdték megérteni, amit a könyvemben el próbáltam mondani. Így lettem vádlott íróból prófétai író.

Én erre nem vágytam, és nem is reménykedtem benne. A szentek tábora mindenekelőtt egy szimbolikus mű, ami egyszerre homályos és áttetsző. Így ítélem meg tíz évvel a megírása után. Elsődlegesen regény, valamiféle anti-eposz, fordított keresztes hadjárat, egy olyan könyv, amiben a fehér ember összes bonyolult ösztöne és ellentmondása megjelenik. Ha a sugallat valakitől, onnan fentről érkezett, akkor úgy vélem, hogy az a valaki arra próbált rákényszeríteni bennünket, hogy nézzünk szembe önmagunkkal, valamint a Földön betöldendő sajátos sorsunkkal.

„A szentek tábora, ha jóslat, akkor a jóslat valóra válásának szemtanúi vagyunk”

(Részlet a könyvből) Egyszerűen hazugság lenne azt állítani, hogy a flotta elindulásáról szóló első hírek különösebb riadalmat keltettek a nyugati világban. Ahhoz, hogy megérthessük a nyugati világ véleményét a menekültekkel teli flottával kapcsolatban, egyetlen lényeges szempontot nem szabad szem elől téveszteni: a hír a Nyugatot egyszerűen nem érdekelte.

Amikor az első tudósító helikopterek a Ceylont elhagyó flotta fölött repültek és döbbenetes felvételeket készítettek, mire gondoltak a nyugati világ bohócai? Arra, hogy az életük veszélyben van? Hogy megindult a visszaszámlálás a halál felé? Egyáltalán nem. Mindössze az jutott az eszükbe, hogy mivel a flotta ott döcög a tengeren, reménytelen útvonalát követve, nyomában hullákkal, végre hétről hétre egy első osztályú sorozatot nézhet a televízióban.

De most képzeljünk el egy igen durva ébredést, a valóságba történő belezuhanást. A sorozat hirtelen áttöri a televízió képernyőjét, a sorozat szereplői váratlanul elözönlik a nappalinkat, a szereplők tele vannak bánatukkal, sebeikkel, sóhajaikkal, gyászukkal és gyűlöletükkel. És gépfegyvereik is vannak. Áttörnek a lakáson, feldúlják annak rendjét és nyugalmát, megrémítik az ebédet békésen emésztgető családot, megrohanják a várost, az egész országot, a világot. A képek életre kelnek, a hírekben látott problémákból élő, lélegző, menetelő problémák lesznek.

Szegény kis barátunk csak most értette meg, hogy jobban kellett volna figyelnie. Félreértelmezte, amit az újságokban olvasott, és a rádióban hallott. Az eseményeket ez alkalommal már nem az ő személyes szórakoztatására közvetítették. Amit most hallani fog, az a következő: „Egymillió menekült indult el ma reggel a Gangesz partjáról, hogy megszállja Franciaországot. Ezen kívül még öt flotta kelt útra Afrikából, Indiából és Ázsiából.” A hír hallatán barátunk elrohan, hogy élelmiszerkészleteket halmozzon fel: cukrot, olajat, kolbászt és tésztát. Egy zokniba csavarva elrejti az aranypénzeit a padló alá. Szemeiben a férfias gyengédség könnyeivel rápillant a feleségére, a lányára, idős édesanyjára, és látja, hogy már körülveszi őket az önfeláldozás glóriája, és kijelenti: „Készen állok arra, hogy a helyzettel szembenézzek.” Készen áll arra, hogy ha kell, eladja a lelkét.

Nem szabad elfeledkeznünk a vállára nehezedő bűn terhétől. Ehhez járul még egy túlságosan nagy adag erkölcsi aggály – vagy gyávaság: hogy nem képes összhangban üvölteni a többi hiénával, nem képes egyszerre zokogni a képmutató farizeusok kórusával, nem tud egyszerre bégetni a nyájjal, és véletlenül elárulja, hogy képes az önálló gondolkodásra. Mindenekelőtt az a félelem, hogy a világ lelkiismerete vádlón szegezi rá az ujját, és őt nevezi meg ünneprontóként, aki áruló tivornyáikat megzavarja.

Az örökkévaló Franciaország, a maga ősi hagyományával összhangban kötelességének érezte, hogy egymaga felálljon, és a szeretet nemes üzenetét sikoltsa a világba, miközben fogalma sem volt arról, hogy miként kecmereg majd ki a bajból, miután a helyzet visszafordíthatatlanná válik...

A miniszterek meglehetősen zavartnak tűntek.

– Mi lesz, ha eljutnak egész Európáig, és úgy döntenek, hogy Franciaországban szállnak partra? kérdezte az egyik.

– Soha nem jutnak el idáig – felelte egy tengernagy. – Megnéztem a térképeket. Egy derűs szél elég ahhoz, hogy véget vessen az egész utazásnak!

Egyszerűen csak ennyi. Egymillió nyomorult fulladt meg egy pillanat alatt az Élisée-palota földszintjén, miközben a lágy szellő halkan susogott a park zöldellő fái között.

– Vagyis – szólalt meg az elnök a maga szokásos ünnepélyes, ebéd utáni mosolyával – nyugodtan hátradőlhetünk. és hagyhatjuk, hogy a vihar istenei tegyék a dolgukat.

Valaki megköszörülte a torkát, és megpróbált egy egyszerű ötlettel előállni:

– Miért nem kérjük fel az indiai félsziget összes kormányát arra, hogy állítsák meg őket, amíg még lehet? A külügyminiszter válaszolt: – Akár most elmondhatom, hogy mit válaszolnának. Kijelentenék, hogy súlyos aggodalmukat fejezik ki az egyre súlyosbodó beföldi helyzet és az ételosztás válsága miatt, s hogy részükről semmiféle beavatkozás nem várható el, és nem vállalnak felelősséget.

– Talán az ENSZ? – szólalt meg az elnök. Egy államtitkár úgy pattant fel, mint a dobozból előugró krampusz. – Figyeljenek rám, van egy pompás ötletem. A nomádokkal teli flottát az ENSZ felügyelete alá helyezzük, kék zászlókkal és egyebekkel, és svédországi, etiópiai és paraguayi matrózok lesznek a megfigyelők. Ezután pedig engedjük, hogy az ENSZ Segélyszervezete néha helikopterekkel élelmet vigyen az embereknek, és gondoskodjék a hajókról. A flotta pedig az elkövetkező húsz évben a világ különféle tengereit fogja járni. Így mindenki elégedett lesz – fejezte be mondókáját Monsieur Perret.

– Rátérhetnénk a lényegre? – mormolta az elnök. Mit számít, hogy ez a nyugati irányba tartó flotta, az utolsó erejéből vergődik át lelkiismeretünk tengerén, akár egy haldokló vádirat, Franciaország, Németország vagy Anglia partjainál ér földet? Mit számít, mondják meg! Az összes szerencsés helyzetben lévő nemzetnek egységesen fel kell állni, és fülét az örök kérdésre irányítani: „Káin, hol van a testvéred, Ábel? Mit tettél?” Van önök között olyan, aki nem látja be, hogy Franciaországnak önmagával szembeni kötelessége, hogy tiszta és részvéttel teli hangon feleljen, megtervezze a menekültek szívélyes fogadását, itt és most, anyagi készleteinknek és erkölcsi forrásainknak megfelelően?

Utána elhallgatott, de gondolatai tovább pörögtek: „Franciaország tartozik magának azzal, hogy igazat mond. Se többet, se kevesebbet. Mikor dönti már el végre ez az ország, hogy döntésre jut! Végül is nem ő az első francia állampolgár, aki próbál egyszerre mindkét csapatban játszani, ahogy ezt mindenki más teszi: egyszerre antirasszista és rasszista, forradalmár és hazafi, marxista és liberális, demokrata és fasiszta, kommunista és földbirtokos, ökumenikus és katolikus, szakszervezeti tag, szocializált, támogatott konzervatív, emberbarát és élvhajhász – mindez egybegyúrva.” A kormány álláspontjának sajtó felé való kommunikálását a sajtószóvivőre, Monsieur Orelle-re bízta.

– Anélkül, hogy a flotta végcéljával kapcsolatban következtetéseket vonnánk le, megkérdezhetem, hogy *a kormánynak vannak-e tervei e szegény, szenvedő emberek nyomorának enyhítésére? Olyan ponthoz érkeztünk, ahol már nem ülhetünk karba tett kézzel...*

A kérdező Ben Szuad, más néven Clément Dio volt: francia állampolgár, de észak-afrikai vér folyt az ereiben. Göndör haját és sötét bőrét kétségtelenül egy néger rabszolgalánytól örökölte, akit Rabatban a francia tiszteknek fenntartott bordélynak adtak el (a családi dokumentumok között találta meg az adásvételi szerződést). Egy eurázsiai nőt vett feleségül aki hivatalosan kínainak vallotta magát. Dio agresszív intelligenciával rendelkezett, ami a felszín alatt rejlő fajgyűlöletből táplálkozott. Egy dolog soha nem változott benne: a hagyományok és a nyugati emberek iránt érzett megvetése, ami különösen a hazaszerető franciák ellen irányult. Küldetésének lényege az volt, hogy a szégyen és a bűntudat súlyával zúzza szét a nyugati világ fáradtan kutyagoló közkatonáját, az ősi korok csatáinak hősét.

Bern Szuad, más néven Clément Dio cikkeinek hőse hétről hétre alakot váltott: megvetett és lenézett arab munkás, kizsákmányolt néger kőműves, egy betiltott darabot játszó színház igazgatója, egy baloldali nyomornegyed ifjú Madonnája, az utcakövek felszedése miatt összevert tüntető, agyonlőtt

kávéházi vagány, főiskolás terrorista, egy nemzeti kultúrközpont elbocsátott vezetője, egy marihuána-próféta, nős katolikus pap, pedofil szerző, szerelmi túladagolásban elhunyt nő, megmérgezett görög, agyonlőtt spanyol, az Ismeretlen Katona Sírjára ürítő tüntető, gyengeelméjű éhségsztrájkoló, katonaszökevény Vietnámból, orvosi papírral rendelkező homoszexuális, a tanárát gyötrő szadista iskolás, a pornófilmek nézésétől eltorzult elméjű erőszaktevő, a tettét jogosnak tartó emberrabló, többszörösen visszaeső bűnöző, aki a gének vagy a társadalmi nyomás áldozata, a jogait hangosan követelő abortusz-hentes, brazil parasztlány, akit Sao Paulo szalonjai vásároltak, egy turistától elkapott kanyaróban elhunyt indiai, a börtönök reformjait követelő gyilkos, pásztori leveleiben Marxot idéző püspök, egy sebességmegszállott autótolvaj, a média népszerűsítette könnyű életre áhítozó bankrabló, egy liliomtipró, egy éhen halt bengáli... És még sorolhatnánk.

Ben Szuad, más néven Clément Dio megismételte kérdését: „A kormánynak vannak-e tervei e szegény, szenvedő emberek nyomorának enyhítésére? Olyan ponthoz érkeztünk, ahol már nem ülhetünk karba tett kézzel...”

– Való igaz, a Nyugat nem ülhet tovább ölbe tett kézzel – válaszolt a sajtószóvivő. Kizárt dolog! Gondolatai tovább zakatoltak fejében: A világ milliárdnyi lakosa közül elég, ha egyetlen indián az Andokból, egyetlen fekete Csádból vagy egyetlen pakisztáni feljajdul az éhségtől – mellesleg ezek az emberek mindannyian szabad és független államok polgárai, akik büszkék önállóságukra –, és a nyugati világ azon nyomban kötelességének érzi, hogy a bűnbánat mámorába zuhanjon. Az uszítók jól ismerik a nyugati világ reakcióit.

– Valóban eljutottunk egy olyan pontra, ahol már nem ülhetünk tovább ölbe tett kézzel. Még szép, hogy nem! Ölbe tett kézzel ülni? Miféle ötlet ez? A miniszter hangja elcsuklott, alig tudott megszólalni:

– Uraim, a világ lelkiismeretével összhangban kell gondolkodnunk. Vagy „gondolkodás” helyett inkább „szívdobbanást” mondanék, hiszen ez esetben a szívünk a tét, nem pedig a fejünk.

Abban a pillanatban, amikor a flotta elindult, egymillió ember szakadt el saját hazájától. Távol álljon tőlünk, hogy ítéletet mondjunk felettük. Inkább gondoljunk ezekre a szegény, otthontalan emberekre a világ polgáraiként, akik az ígéret földjét keresik. A francia kormány kész és hajlandó felvállalni azokat a humanitárius kötelességeket, amelyek minden jószándékú emberre vonatkoznak ebben a példa nélkül álló időszakban. Tévedés ne essék, Franciaország a frontvonalban vesz részt a munkában. Csupán egy dolgot kérünk, és bátran kijelentjük, hogy múltbéli cselekedeteink alapján ehhez joggal ragaszkodjunk: ne legyünk egyedül, álljanak mellénk. Ezt szem előtt tartva javasoltuk a többi nyugati országnak egy nemzetközi bizottság felállítását a flotta élelmiszerrel és egyéb készletekkel történő ellátása érdekében. Kötelességünk, hogy kijelentsük a világ színe előtt: „Ezek az emberek a testvéreink!”

Monsieur Orelle – kérdezte egy másik riporter –, tételezzük fel, hogy a nyugati nemzetek követik a kormány javaslatát, és ellátást biztosítanak a menekültek flottájának, míg a tengeren utazik. Hát nem látja, hogy ezzel a saját ellenségeinket etetjük, vagyis egymillió megszállót hizlalunk fel? És ha ez a flotta eléri Franciaország partjait, és egymillió megszálló lepi el a tengerpartot, a kormánynak vajon lesz-e elég bátorsága ahhoz, hogy szembeszálljon azokkal a hordákkal, amelyeket ő maga mentett meg az éhhaláltól?

– A kérdése felháborító – válaszolt a miniszter. – Ha egy fuldoklót látna, elkezdené faggatni, hogy hová igyekszik, és mi célból, mielőtt kimentené a vízből? Tételezzük fel a legrosszabbat: az illető bevallja, hogy az ön privát strandja felé igyekezett, hogy betörjön a villájába. Ebben az esetben visszadobná a vízbe?

– Nem, kihúznám és átadnám a rendőrségnek – felelte a riporter.

– Hány rendőrt tudna a helyszínre hívni, miután egymillió tolvajt kihúzott a vízből? A kormány eldöntötte, hogy a többi nyugati országgal közösen kidolgoz egy fogadási tervet a nemzetközi együttműködés keretein belül, ami lehetővé teszi számunkra, hogy szükség esetén megoszthassuk egymás között a nagylelkűség terhét – zárta le a szópárbajt Monsieur Orelle a maga részéről.

– De öt csomóval haladva – fejezte be számításait a riporter is – kb. másfél hónap alatt megkerülhetik Afrikát, és megérkezhetnek Provence partvidékére. Ez arra lenne elég a bizottságuknak, hogy megtárgyaljanak olyan fontos kérdéseket, mint pl. hogy mikor és hol ülnek össze, és mi lesz a következő lépés. Nem fogják elsietni a dolgot, abban biztos lehet. Szépen kivárják, hogy merre halad a flotta. Ezután mindannyian lábujjhegyen kiosonnak, és magára hagyják a szerencsés győztest. És mi van akkor, ha mi leszünk azok a szerencsés győztesek, akiknek a flotta a partjaira érkezik?

Wass Albert

A BUJDOSÓ IMÁJA

Uram, ki fönt az égben
lakozol a fényességben,
gyújtsd föl szent tüzedet
az emberek szívében.

Az emberek agyára
áraszd el bölcsességed.
Értsék meg valahára
mi végből van az élet.

Arasznyi kis idő csak,
mely ajtódig vezet.
De előre csak a jó visz,
a gonosz vissza vet.

Legyen megint az ember
képedre alkotott!
Utálja meg már egyszer
mít maga alkotott.

Romlandó kincsekért
ne törje magát senki.
Igyekezzék helyettök
jobb kincseket szerezni.

Jó tettek nyugalmát.
Derűt és békességet.
Mít el nem fúj az orkán
s rontó tűz meg nem éget.

Gőgből és gyűlöletből
mindent, mít föltalált:
vedd ki Uram kezéből
a keserű pohárt.

Rémségek éjszakáját
váltsad föl virradatra.
Az emberi világot
szebbre és igazabbra.

Hogy törvények közt az első
a szeretet legyen.
Üljön jóindulat
a kormányszékeken.

Az igazság előtt
hajoljon meg a fegyver
s élhessen szabadon
e földön minden ember.

És legyen egy akol.
És egy legyen a pásztor.
Növelj pásztorbotot
virágzó rózsafából.

S ha mindeneket szépen
elrendeztél ekképpen:
a népek közt, Uram
nekem is van egy népem.

Ha érdemét kegyednek
a szenvedéssel méred,
úgy egynek síncsen annyi
szent jussa, mint e népnek.

Mások bűnéért is
őt verte ostorod.
Sok súlyos nagy keresztet
szó nélkül hordozott.

Legjobb fiait vitte
mindég a Golgotára
s jótettének soha,
csak bűnének volt ára.

Uram, adj békességet
a Kárpátok között!
Sehol még földet annyi
könny s vér nem öntözött.

Sehol még annyi színes
nagy álom nem fakadt
s árvábbak prófétáid
sehol sem voltanak.

Sehol annyi virág
és sehol annyi bánat.
Szeresd jobban, Uram,
az én szegény hazámat!

Bár megtagadta tőlem
a békét s kenyeret:
engem sújtasz, Uram,
amikor őt vered.

Mert népem. Fajtám. Vérem!
Fájdalma bennem ég!
Szánd meg Uram Isten
Attila nemzetét.

Adj békés aratást
sok vérvetés nyomán.
Nyugodjék meg kezed
gondverte otthonán.

S ha áldásod e földön
elért kicsinyt, nagyot:
jussak eszedbe én is,
ki bujdosó vagyok.

A Kárpátok alatt,
ahol apáim éltek,
rendelj ki nekem is
egy csöndes menedéket.

Csak akkora legyen, hogy
elférjek én s a béke.
Nézzen az ablakom
patakra, fára, rétre.

Kenyér mellé naponta
jusson egy szál virág
s láthassam, amint Téged
dicsér egy új világ...

Uram, ki fönt az égben
lakozol fényességben,
hallgasd meg kegyesen,
hallgasd meg könyörgésem.

(Bajorerdő, 1947)

Valaszkai (Zágoni) Julianna
1932–2023

Valaszkai Józsefné Zágoni Szabó Julianna 1932. február 10-én, Erdélyben, Kolozsvárott született egy zöldségtermelő, kálvinista vallású, ötgyermekes családban. Elemi iskoláit a kolozsvári, úgynevezett „Hóstáti Egyetem” iskolában végezte, kitűnő eredménnyel. A Kereskedelmi líceumban könyvelői képesítést nyert. 1953. február 14-én férjhez ment Valaszkai József agrármérnökhöz. 1954-ben megszületett egyetlen gyermekük, László-István. Julianna nem csak a tanulásban, de az aktív sportolásban is kitűnt. 1950-ben kezdett el vívni, és hamarosan tagja lett a kolozsvári Egyetem vívócsapatának. Női tőrvívásban 1952-ben egyéni országos bajnok, 1953-ban ezüstérmes lett. A csapat 1952 és 56 között minden román bajnokságon első lett! Elitsportolói teljesítményéért Júliannát 1998-ban a Külhoni Magyar Sportcsillagok budapesti Első Világtalálkozóján Díszoklevéllel tüntették ki. Az első munkahelye a Kolozsvári Tudományegyetem volt, ahol előbb könyvelőként, majd gondnokként dolgozott 1972-ig. Közben levelezőin elvégezte a kolozsvári Testnevelési Főiskolát, majd gyógytornász képesítést szerzett a Iasi-i Alexandru Ion Cuza egyetemen. 1972-től 1987-ig Kolozsváron és környékének több iskolájában volt szaktanár. Zsukon, a halmozottan sérült gyermekek segítő iskolájában gyógytornászi szaktudását volt alkalma kamatoztatni. Szakmai sikereit ebben az iskolában érte el, dicséretes és sikeres programot állítva össze; „Gyógytornatanári program mozgássérült gyermekeknek” címmel dolgozatot írt, amelyért elnyerte az I. számú tanári fokozatot. 1987-ben férjével baráti látogatásra érkeztek Svédországba. Az otthoni diktatúra és utazásuk alatt történtek disszidálásra kényszerítették őket. Politikai menedékjogot kértek, és kaptak Svédországtól. Sölvesborg városában telepedtek le. A számukra megalázó pénzügyi segélyről nagyon hamar lemondtak. Julianna 6 hónapi nyelvtanulás után tolmács lett, és helyettes tornatanárként helyezkedett el a mjällbyi, majd a sölveborgi Bokelund iskolában. Hamarosan a svéd Evangélikus Egyház alkalmazottja lett, ahol 1997-ig, nyugdíjazásáig dolgozott, mindenki megelégedésére. Julianna, férjével együtt, svédországi letelepedésük kezdetétől bekapcsolódott a magyar szervezetek munkájába. Aktív és lelkes tagjai voltak a Kristianstadi Magyar Egyesületnek, munkásságukért többször is Díszoklevelet nyertek. Alapító tagjai voltak a Sölvesborgi Magyar Protestáns Egyházi Közösségnek. Julianna presbiterré választásától, 1991-től gondnoka lett a sölvesborgi gyülekezetnek. Mivel kiváló viszonyt alakítottak ki a helyi svéd gyülekezettel és vezetőivel, a gyülekezet részére egyhetes kirándulást szerveztek Budapestre, vállalva a magas színvonalú idegenvezetést. Férjével való közös kezdeményezésükre több alkalommal került sor egyházi konferenciákra Sölvesborgban, kiváló szervezői lévén a küldötteknek. Ilyenkor svéd-magyar közös ökumenikus istentiszteletekre is sor került; emlékezetes volt az az alkalom, amikor hét lelkész szolgált közösen a magyar és svéd gyülekezet jelenlétében. A rendszerváltás után svédországi küldöttként részt vett a NYEMRLSZ (Nyugat-Európai Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat) és a KÉMELM (Külföldön Élő Magyar Evangélikus Lelkészek Munkaközössége) közös szervezésében a Kolozsvári Protestáns Teológián rendezett Hittudományi Konferenciáján, ugyanígy az évente Holzhausenben rendezett Húsvét-Nagyheti Presbiteri Konferenciáin. A svédországi istentiszteletek során sok alkalommal hívták meg a szolgáló lelkészt és házastársát nemcsak szállásra, hanem családi körben vagy más gyülekezeti tagokkal közös ünnepi estebédre, sokszor éjszakába nyúló együttlétre és beszélgetésre. Minden alkalommal jó hangulatú, bőséges, ízletes és emlékezetes, elmélyet jelentő alkalmak voltak ezek. Ameddig erejük és egészségük engedte, részt vettek a SMAPEK Tångagårdén tartott évi közgyűlésein, gyülekezeti napjain, konfirmációs és más rendezvényein. Fájdalmas volt tapasztalni lassú elmaradásukat mind az egyesületi, mind az egyházi rendezvényekről, és meghatott volt látni azt a szeretetet, amellyel idős korukban ragaszkodtak egymáshoz. Hosszantartó betegség után, 2023. március 3-án Julianna visszaadta lelkét Teremtőjének. Gyászolják: férje Valaszkai József, Fia Valaszkai László és felesége Júlia, Unokái Alina-Júlia és férje Zoltán, dédunokája Éva. Unokája Péter és felesége Matilda, dédunokája Olivia Karolin; Közeli és távoli rokonok, barátok, ismerősök, munkatársak, szomszédok, a Kristianstadi Magyar Egyesület, valamint a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség Sölvesborgi Gyülekezete. Emléke legyen áldott, nyugalma csendes.

Tőkés Zoltán
1933–2022

Kegyelettel emlékezünk meg néhai Tőkés Zoltánról, a Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség Växjöi Gyülekezetének hűséges tagjáról. 1933. október 20-án született Erdélyben, Mátyás szülővárosában. Iskoláit a Kis-Szamos-menti Kolozsváron kezdte, majd a Sebes-Körös ékköveként emlegetett Nagyváradon, Ady Endre „Pece-parti Párizs”-ában végezte. Műszaki beállítottságú ember lévén, Váradon is, de főként Kolozsváron találta meg a karakteréhez illő foglalatosságot. Műszaki érdeklődése mellett nagyon szeretett sportolni, így aktív futballista lett a kolozsvári egyetemi csapatnál. Sportoló karrierjének viszont egy súlyosabb baleset vetett véget. Tanulmányai befejezése után előbb Váradon, majd Kolozsváron komoly ipari munkakörben mesterként dolgozott. A város ipartörténeti múltjához tartozik a dualizmus első éveire eső iparosítás; 1850-ben a császári hatóság egy Dohánygyár építése mellett döntött. Ez volt Kolozsvár kimondottan ipari célból épített épületegyüttese. Az új üzemben elkezdték a pipadohány gyártását is, majd 1883-tól beindult a szivarka (cigaretta) gyártása is. Ez volt a város első és legnagyobb gyára. Az erdélyin kívül kubai, jávai, brazíliai és török dohányt használt fel. Az ipari komplexumból később különféle ágazatok üzemei nőtték ki magukat (kései példaként – immár román időben – az oda telepedett Somesu kötöttárugyár is), ahol Zoltán mindenki által megbecsült mesterként dolgozott. (A helytörténeti jelentőségű épületegyüttes a rendszerváltás után külföldi befektetők kezébe került, akik 2007-2008 között egyszerűen lebontották.) Fiatalon házasságot kötött és született egy leánya, majd egy unokája, Andrea, azonban első házassága kudarcba fulladt. 1964-ben újranősült, s az Asztalos Rózával kötött házasságot is megáldotta Isten egy leánygyermekkel, Ágnessel. 1981-ben költözött ki Svédországba, majd két évvel később, felesége és leánya is követték. Växjöben telepedtek le, ahol Zoltán az önkormányzatnál karbantartókén dolgozott egészen 1998-ig, nyugdíjazásáig. Bár 2010-ben szívműtéten esett át és egészsége viszonylag helyreállt, végül 2022 október 26-án visszaadta lelkét teremtő Urának. Gyászolják őt felesége, leánya családjával, unokája családjával, két leánytestvére családjukkal együtt, és nem utolsó sorban a Växjöi Gyülekezet. Isten vigasztaló szava így szól a Fil. 3,20-21-ben: „Mert a mi országunk mennyekben van, honnét a Megtartó Úr Jézus Krisztust is várjuk; Ki elváltoztatja a mi nyomorúságos testünket, hogy hasonló legyen az Ő dicsőséges testéhez, amaz Ő hatalmas munkája szerint, mely által maga alá is vethet mindeneket.” Adjon Isten az elhunytnak csendes pihenést, a gyászoló családnak vigasztalást a feltámadás és a viszontlátás reménységében.

Petőfi Sándor

SZÖRNYŰ IDŐ...

Szörnyű idő, szörnyű idő!
S a szörnyűség mindegyre nő.
Talán az ég
Megesküvék,
Hogy a magyart kiírtja.
Minden tagunkból vérezünk,
Hogy is ne? villog ellenünk
A fél világnak kardja.

És ott elől a háború
Csak a kisebb baj; szomorúbb,
Mi hátul áll,
A döghalál.
Be kijutott a részed
Isten csapásiból, o hon,
Folyvást arat határidon
Két kézzel az enyészet.

Egy szálig elveszünk-e mi?
Vagy fog maradni valaki,
Leírni e
Vad fekete
Időket a világnak?
S ha lesz ember, ki megmarad,
El tudja e gyászdolgokat
Beszélni, mint valának?

S ha elbeszéli úgy, amint
Megértük ezeket mi mind:
Akad-e majd,
Ki ennyi bajt
Higgyen, hogy ez történet?
És e beszédet nem veszi
Egy őrült, rémülésteli,
Zavart ész meséjének?

Mezőberény, 1849. július 6 - 17.

(Petőfi utolsó ismert verse)

SWISH-SZÁM: 123 648 7490 SWISH-SZÁM: 123 455 0943

SMAPEK TÅNGAGÅRDE

AZ ÚJ KÉVE MEGJELENÉSÉT TÁMOGATTA

Magyarországi Evangélikus Egyház

MAGYARORSZÁG KORMÁNYA

új kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség lapja
Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning
Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik évente 4 szám
(Utkommer 4 nummer per år)

Nr. 1 årgång XXXI. évfolyam 1. szám
April 2023 április
Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
a Protestáns Egyháztanács (Kyrkorådet)

Szerkesztő (Redaktör): **Molnár-Veress Pál**
H–7720 PÉCSVÁRAD Szártetői út 2
Mobil: +46-70-602 29 68

E-mail: molnarveressp@gmail.com
Honlap (Websida): www.keve.se

Nyomda: DIGITALT TRYCK
504 68 Borås, Grönbogatan 5 Tel: +46–33–122410
Mail: madde@dtryck.se / www.dtryck.se

Példányszám (Upplaga) 650

Egyházfenntartási járulékot fizető tagjainknak
a lapot ingyen küldjük.
Az Új Kéve iránt érdeklődő más olvasóinkat kérjük,
tájékoztatást írásban kérjenek az
ujkeve@keve.se
e-posta címen.

Egyházi Közösségünk Plusgiro számlaszáma:
Ungerska Protestantiska Samfundet
Plusgiro 602047–3

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség
Gyülekezeti Otthona
TÅNGAGÅRDE,
az Egyházi Közösség által létrehozott
TÅNGAGÅRDE ALAPÍTVÁNY
(Stiftelsen Tångagårde Församlingsgård) kezelésében áll.

A TÅNGAGÅRDE ALAPÍTVÁNYT
az Egyháztanács által kinevezett
INTÉZŐBIZOTTSÁG vezeti:

világi elnöke a mindenkori főfelügyelő,
egyházi elnöke a mindenkori lelkész

Gondnoka **BÁN FERENC**
Mobil: +46–73–248 00 11
E-mail: tgg_hazkezeloseg@keve.se

a jegyző GAAL IMRE
a pénztáros KOVÁCS ANDREA
IT-felelős ifj. VASZI ÁRPÁD

A Gyülekezeti Otthon címe:
523 98 HÖKERUM Tångagårde 136

A Tångagårde Alapítvány Plusgiro számlaszáma:
Stiftelsen Tångagårde Församlingsgård
Plusgiro 25534–9

MÁS ÉSZAKI / BALTI ORSZÁGOKBAN ÉLŐ MAGYAR GYÜLEKEZETEK MEGBÍZOTT VEZETŐI
(A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi)

ÉSZTORSZÁG – Tallinn
BÁN ISTVÁN
EE-75326 KARLA Ra vald, Harjumaa
Lodjapuu tee 10-1 Mobil: +372–50–696 42

FINNORSZÁG – Helsinki
SIKET-SZÁSZ CSABA
FIN-HELSINKI
Mobil: +358–40–849 17 59

új kéve Posttidning B
UNGERSKA PROTESTANTISKA SAMFUNDET
Returadress: 523 98 HÖKERUM Tångagärde 136

Katonáinknak!

Keresztény utiemlék hadba induló hőseink számára.

Bajtárs! A hazaszeretet szent kötelessége téged is hadba szólított. Te is a hősök egyike vagy, kik vitéz karral, bajnokszívvel védik a hazát s ha kell, piros vérükkel oltalmazzák a magyar nemzetet.

Menj és Isten keze óvjon-védjen utadon!

Az egész haza lelkes rajongással köszönt e pillanatban s csókot, áldást, imádságot küld utánad, mint hőse, reménysége, védelmezője után.

De nemcsak Isten hozzádot kiáltunk utánad, hanem odaborulunk a fölséges Uristen trónja elé, aki minden jónak adója s az egész országban forró szeretettel imádkozunk érted s a többi hadbaszállt bajnokért reggel-este, hogy áldjon meg benneteket az Isten, vezesse zászlóitokat győzelemre és hozza vissza valamennyieteket épen, diadalmasan, az általatok megvédelmezett, megmentett hazába!

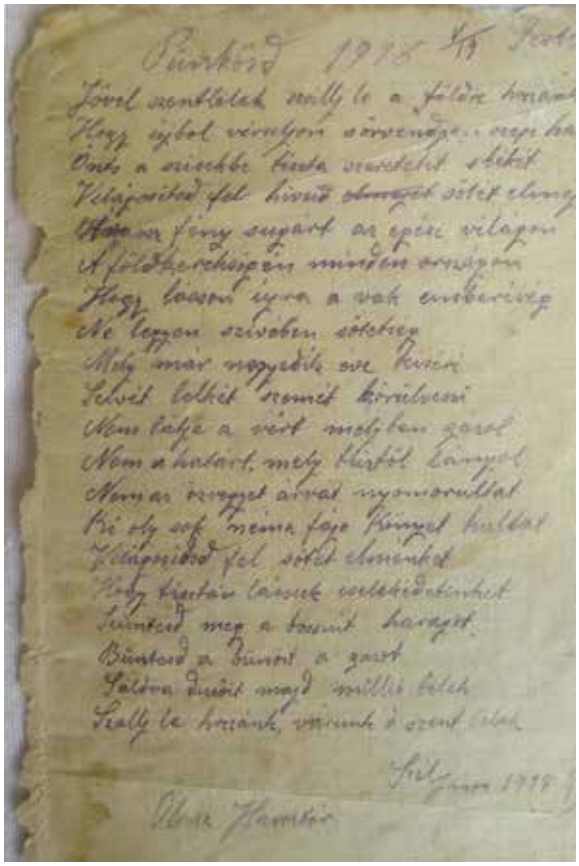

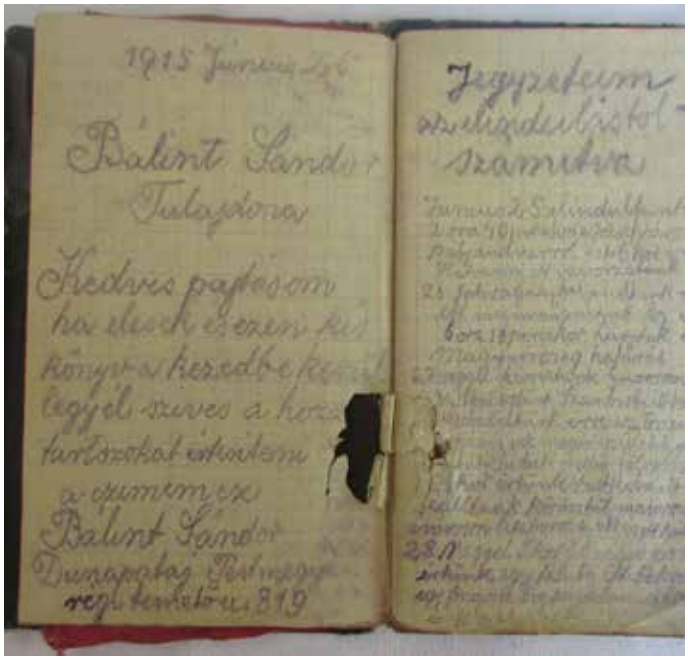

Kedves pajtásom ha elesek és ezen kis könyv a kezedbe kerül legyél sziuves a hozzátartozókat értesíteni a czimem ez Bálint Sándor Dunapataj Pest megye régi temető u. 819

Pünkösd

Jövel szentlélek, szállj le a földre hozzánk,
Hogy újból viruljon, örvendjen szép hazánk.
Önts a szívekbe tiszta szeretetet s békét,
Világosítsd fel híveid sötét elméjét.
Árassz fénysugárt az egész világon,
A föld kerekségén minden országon.
Hogy lásson újra a vak emberiség,
Ne legyen szívében sötétség.
Mely már negyedik éve kíséri,
Szívét, lelkét, szemét körülveszi.
Nem látja a vért amelyben gázol,
Nem a határt, mely tűztől lángol.
Nem az özvegyet, árvát, nyomorultat,
Ki oly néma, fájó könnyet hullat.
Világosítsd fel sötét elménket,
Hogy tisztán lássuk cselekedetinket.
Szüntesd meg a bosszút, haragot,
Büntesd a bűnöst, a gazot.
S áldva dicsőít majd millió lélek,
Szállj le hozzánk, várunk, ó szentlélek!

Szél János 1918. 05. 19.

Olasz harcztér

Az észak-olaszországi Isonzo folyó mentén 1915 pünkösdjében kezdődött az a több mint két évig elhúzódó állóháború, amelyben az első világháborúban elesett több mint ötszázezer magyar katona mintegy fele lelte halálát.